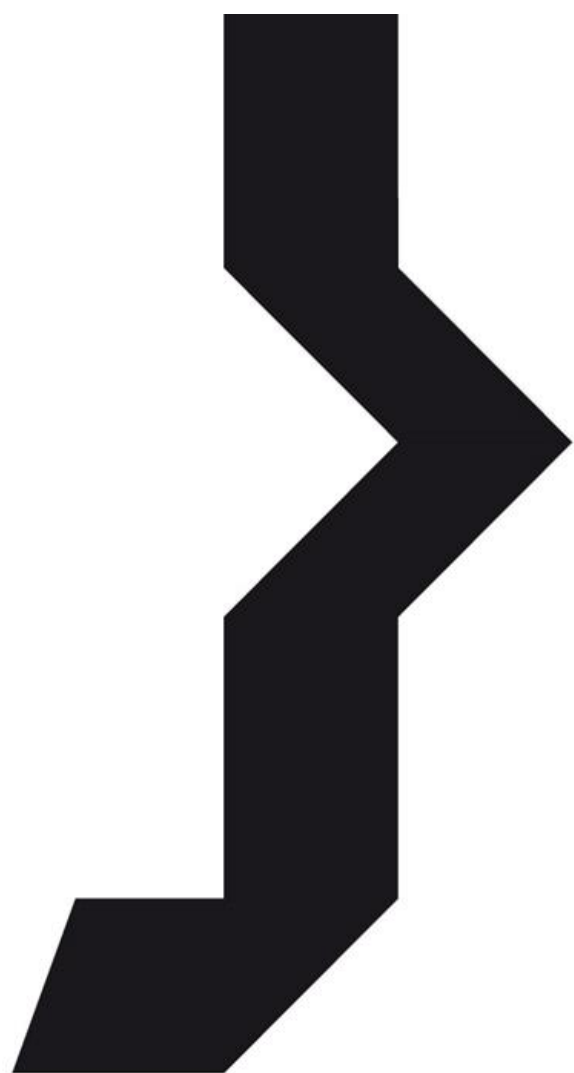

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

SEMINÁŘ K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

**průvodce předmětem pro studijní program
Sociální patologie a prevence**

Autor: Václav Bělík

Úvod do studia předmětu

Předmět je koncipován jako uvedení do problematiky výzkumu ve společenských vědách se zvláštním zřetelem na psaní závěrečné práce a na výzkum pedagogický, psychologický a sociologický. Představuje elementární vybavení pro současné (tj. v průběhu studia) a budoucí zapojení do realizace výzkumných šetření.

Cíle předmětu:

Cílem výuky je osvojení základů metodologie společenských věd, tj. získání základní orientace o podstatě, zákonitostech a zejména metodách výzkumu ve společenských vědách a vytvoření dovedností potřebných pro výzkumnou činnost a realizaci výzkumného šetření menšího rozsahu.

Dalším cílem je získat vědomosti a praktické zkušenosti s přihláškou k bakalářské práci, základními dovednostmi s psáním a úpravou práce.

Literatura

Základní literatura:

BĚLÍK, V. Tvorba odborné práce. Hradec Králové, Gaudeamus, 2009. 60s. ISBN 978-80-7041-503-0.

FERJENČÍK, J. Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Praha: Portál, 2000.

GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido 2000.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016.

CHRÁSKA, Miroslav a KOČVAROVÁ, Ilona. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Vydání 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015.

CHRÁSKA, Miroslav a KOČVAROVÁ, Ilona. *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014.

CHRÁSKOVÁ, Marie, KRUŠINSKÝ, Rostislav a MICHALÍK, Jan. *Metodologické aspekty tvorby závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.

KAJANOVÁ, Alena, DVOŘÁČKOVÁ, Olga a STRÁNSKÝ, Pravoslav. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. 1. vydání. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017.

LAŠEK, J., MANĚNOVÁ, M. *Základy statistického zpracování pedagogicko-psychologického výzkumu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009.

LUŽNÝ, Dušan. *Metodologie společenských věd: studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 90 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3667-8.

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006.

MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (eds.) *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005.

PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.

SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011.

ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Grada, 2007.

ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009.

Rozšiřující literatura:

COHEN, L., MANION, L., MORRISON, K. *Research Methods in Education*. 5th ed. London and New York: RoutledgeFalmer, 2005.

CRESWELL, J. *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. 3rd ed. Thousand Oaks: Sage, 2009.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 1998.

FREEBODY, P. *Qualitative research in education*. London: SAGE, 2003.

GORARD, S. *Quantitative methods in educational research: the role of numbers made easy*. London: Continuum, 2001.

GREIG, A, TAYLOR, J. *Doing reserach with children*. London: SAGE, 2005.

KERLINGER, F. N. *Základy výzkumu chování. Pedagogický a psychologický výzkum*. Praha: Academia, 1972.

KUMAR, R. *Research metodology: step by step guide for beginners*. 2nd ed. London: Sage, 2005.

SILVERMAN, D. *Doing qualitative research*. 2nd ed. London: Sage, 2005.

SILVERMAN, D. *Interpreting qualitative data*. 3rd ed. London: Sage, 2005.

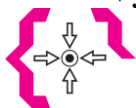
TAYLOR, C., WILKIE, M., BASER, J. *Doing action reserach*. London: Paul Chapman Publishing, 2006.

Požadavky na ukončení předmětu

Zápočet:

1. Zpracovaný projekt přihlášky k bakalářské práci včetně tezí, které se týkají teoretických východisek práce, metodologie zkoumání a designu výzkumu.
2. Rešerše literatury vztahující se k tématu bakalářské práce.

Význam ikon v textu

Cíle

na počátku každé kapitoly konkretizují výukový cíl kapitoly.

Časová náročnost

udává, kolik času zpravidla potřebuje student k prostudování kapitoly.

Pojmy k zapamatování

jsou soupisem důležitých pojmů a hlavních bodů, které by student při studiu tématu neměl opomenout.

Poznámka

obsahuje doplňující, upřesňující nebo méně důležité informace.

Kontrolní otázky

umožňují studentovi ověřit porozumění textu a osvojení problematiky.

Souhrn

představuje shrnutí tématu.

Literatura

je soupisem zdrojů použitých v kapitole a slouží také pro doplnění a rozšíření poznatků.

Obsah

1	Výběr tématu bakalářské práce	6
2	Zadávání a formální zpracování přihlášky k bakalářské práci	9
3	Specifika zkoumání v sociálně pedagogických oborech	15
4	Role vedoucího bakalářské práce	20
5	Ideová východiska dvou základních charakterů zkoumání – kvantitativní a kvalitativní	22
6	Porozumění a interpretace při tvorbě závěrečné práce	25
7	Cíl výzkumů	27
8	Typologie výzkumných problémů a jejich použití v bakalářské práci	29
9	Volba metody a její specifika	32
10	Formální náležitosti k formální úpravě bakalářské práce	38
11	Legislativní normy vztahující se k formální úpravě závěrečné práce	43
12	Práce se systémem EVŠKP	48
13	Možnosti prezentace bakalářské práce	51

1 Výběr tématu bakalářské práce

Pojmy k osvojení

- Téma závěrečné práce
- výzkum
- teorie
- jev
- cíl
- postupy
- pokyny ke zpracování

Při volbě tématu závěrečné práce vychází student ze dvou možností, které mu umožňují příslušná nařízení PdF UHK:

1. Vybrat si některé z témat, která jsou vypsána vyučujícími z jednotlivých kateder.
2. Vybrat si téma své.

Zásada:

Pokud si student vybírá „své“ téma, musí dbát zejména těchto skutečností: téma musí korespondovat se studovaným oborem, měla by k němu existovat dostupná literatura a v práci musí být realizováno empirické šetření.

Jaroslav Nekuda ve své práci „Jak (ne)napsat závěrečnou práci“ zmiňuje tři spojení, které má autor při zpracovávání závěrečné práce. (srov. Nekuda, 1993):

1. čas,
2. literaturu,
3. vedoucího práce.

Ad. 1: Pamatujte na jednu ze základních premis klasické „*murphologie*“: Všechno trvá déle, než předpokládáte. Dále promyslete platnost Edwardova zákona vztahu času a pracovního úsilí: $Pracovní\ úsilí \times čas = konstanta$.

Máme-li na práci spoustu času, naše počáteční úsilí je minimální. Jakmile se náš čas blíží k nule, pracovní úsilí se blíží nekonečnu. (Bloch, 1993, s. 82)

Otázka: Jak dlouho mám bakalářskou práci zpracovávat?

Prof. Kovářiček (1993) ve své publikaci „Diplomové a závěrečné práce“ uvádí zásady tvorby diplomové práce (Kovářiček a kol., 1993, s. 5):

Práce na diplomovém úkolu trvá zpravidla dva až tři semestry. Uvedenou dobu si diplomant rozčlení zpravidla do pěti základních etap:

- orientace ve zvolené problematice, stanovení hlavních cílů práce a volba metod,
- hlubší seznámení s literaturou, kterou daná problematika řeší (heuristika),
- shromažďování dat a jejich průběžné zpracovávání,
- vyhodnocování výsledků a jejich konfrontace s údaji, ze studované literatury, respektive s výchozími teoretickými přístupy,
- vlastní písemné vypracování diplomové práce.

Ad. 2: K práci s literaturou se budeme postupně dostávat v dalších kapitolách.

Rozhodnutí vedoucího katedry o volbě tématu BP:

V souladu s **Rozhodnutím děkana č. 27/2017** „Pravidla zadání závěrečné práce a jejího vypracování“ stanovují následující postup pro přihlašování studentů k tématům bakalářské práce na Katedře sociální patologie a sociologie PdF UHK v akademickém roce 2018/2019:

1. Student v předposledním roce studia volí téma své bakalářské práce podle svého studijního oboru a přihlašuje se k němu.
2. Závazný termín pro odevzdání úplně vyplněného „Podkladu pro zadání bakalářské práce“ (dále jen přihláška) na Katedře sociální patologie a sociologie PdF UHK je **7. 12. 2018** (do 14:00 hod.). Přihlášky se odevzdávají na sekretariátu Katedry sociální patologie a sociologie PdF UHK.
3. Formulář přihlášky je k dispozici ve STAGu, v záložce „moje studium → kvalifikační práce → vyplnit podklady pro zadání BP. Úplně vyplněná přihláška obsahuje přesné kontaktní údaje studenta, název práce v českém a anglickém jazyce, zásady pro vypracování = charakteristiku tvůrčího záměru (stručný obsah, popis tématu, zvolených metod), seznam doporučené literatury (dle normy ISO690), jméno vedoucího práce, jeho souhlas s vedením práce a jeho podpis, podpis studenta. Úplně vyplněná přihláška se odevzdává výhradně na předepsaném formuláři elektronicky přes STAG a v papírové formě referentce katedry.
4. Pro výběr tématu bakalářské práce je studentům k dispozici cca 1500 témat bakalářských prací ve studijních oborech Katedry sociální patologie a sociologie PdF UHK, která byla vypsána a schválena v letech 2003 až 2017. Tento soupis je k dispozici ve STAGu (prohlížení – kvalifikační práce). Rok zveřejnění tématu není pro vypsání tématu omezením.
5. V souladu s výše uvedeným rozhodnutím děkana a ustanovením Studijního a zkušebního řádu UHK může student také navrhnout ve výjimečných případech své vlastní téma související se studovaným oborem.
6. Student v obou případech osloví akademického pracovníka Katedry sociální patologie a sociologie PdF UHK (nebo spolupracovníka katedry) nebo jiného pracoviště PdF UHK, případně i pracoviště jiné fakulty UHK, s žádostí o zadání tématu a vedení práce.
7. Podkladem pro konzultaci s vedoucím práce o tématu a pojetí práce je studentova rozvaha o tvůrčím záměru v rozsahu jedné (v případě již vypsání a schválení tématu) až tří stran strojopisu (v případě vlastního tématu studenta, které dosud nebylo vypsáno a schváleno).
8. Vedoucí práce může omezit počet studentů přihlašovaných k tématu nebo také vyloučit další zadání tématu.
9. Přihláška k tématu bakalářské práce je východiskem pro Zadání bakalářské práce ve STAGu. Toto zadání bude posléze vevázáno do bakalářské práce za její titulní list, a proto je zapotřebí již při přihlašování práce kultivovaně a velmi uvážlivě formulovat jak její název, tak charakteristiku.
10. Další kroky po odevzdání řádně vyplněné Přihlášky k tématu bakalářské práce včetně termínů upravuje výše uvedené rozhodnutí děkana.

Kontrolní otázky

1. Kteří jsou dle Nekudy tři pomocníci pro napsání závěrečné práce a jak je můžeme vnímat?
2. Jak vidíte optimální čas pro napsání bakalářské práce a které kroky musí být učiněny jako první?
3. Jaký je termín pro odevzdání přihlášky k BP?
4. Jaké podklady musím přinést pro konzultaci se zamýšleným vedoucím bakalářské práce pro diskusi?

Literatura

- BĚLÍK, V. Tvorba odborné práce. Hradec Králové, Gaudeamus, 2009. 60s. ISBN 978-80-7041-503-0.
- FERJENČÍK, J. Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Praha: Portál, 2000.
- GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido 2000.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016.
- CHRÁSKA, Miroslav a KOČVAROVÁ, Iлона. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Vydání 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015.
- CHRÁSKA, Miroslav a KOČVAROVÁ, Iлона. *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014.
- CHRÁSKOVÁ, Marie, KRUŠINSKÝ, Rostislav a MICHALÍK, Jan. *Metodologické aspekty tvorby závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
- KAJANOVA, Alena, DVORÁČKOVÁ, Olga a STRÁNSKÝ, Pravoslav. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. 1. vydání. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017.
- LAŠEK, J., MANĚNOVÁ, M. Základy statistického zpracování pedagogicko-psychologického výzkumu. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009.
- LUŽNÝ, Dušan. *Metodologie společenských věd: studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 90 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3667-8.
- MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (eds.) Slovník pedagogické metodologie. Brno: Paido, 2005.
- PELIKÁN, J. Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. Praha: Karolinum, 1998.
- SKUTIL, Martin a kol. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha: Portál, 2011.
- ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Grada, 2007.
- ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009.

Pojmy k osvojení

- Přihláška k BP
- Formální náležitosti
- Stag
- EVŠKP
- Literatura
- anotace

V následujícím textu si ukážeme několik ukázek vyplněných přihlášek k bakalářské práci, na kterých je nutné si povšimnout těchto základních formálních aspektů:

- Název ČJ a AJ
- Vedoucí práce – oslovený, podpis, správně tituly
- Stručná forma anotace – cca 5-7 řádků, přítomný čas, popis teorie a empirie
- Seznam doporučené literatury – stačí nejvýznamnější tituly k tématu
- Podpisy

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
[REDAKCE]	[REDAKCE]	[REDAKCE]

TÉMA ČESKY:

Problematika sebeobrany na středních školách jako prevence násilí

TÉMA ANGLICKY:

Problematics of selfdefense at high schools as a precaution of violence

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Václav Bělík, Ph.D. - KSPSOC

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Bakalářská práce se zabývá problematikou výuky sebeobrany na středních školách v Hradci Králové jako prevence násilí. Teoretická část se týká objasnění základních pojmů týkajících se sebeobrany, právních aspektů a dále následného zmapování pomocných organizací pro napadené oběti. Cílem bakalářské práce je zmapování potřeby výuky sebeobrany na středních školách. V empirické části je použit dotazník, který zkoumá četnost setkání se žáků s násilným chováním a možnou potřebou umět se bránit v krizových situacích.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- KONEČNÝ, A. Slovník sebeobrany. Olomouc: Votobia, 2000. ISBN 80-7198-446-9
FIRST, R., BLAHUT, A. Sebeobraně modelové situace. Praha: Policejní akademie ČR, 1998. ISBN 80-85981-88-2
KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. Člověk prostředí výchova. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004
VÍT, M. Sebeobrana pro střední školy. Brno: FSPS MU, 2009. Rigorózní práce.
RYCHTECKÝ, A., FIALOVÁ, L. Didaktika školní tělesné výchovy. Praha: Karolinum, 2002.
NÁCHODSKÝ, Z. Nebojte se bránit. Praha: ARMEX PUBLISHING, 2006. ISBN 80-86795-43-8

Podpis studenta:

[REDAKCE]

Datum: 10. 11. 2016

Podpis vedoucího práce:

[REDAKCE]

Datum:

Souhlasím

[REDAKCE]

06. 02. 2017

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO

TÉMA ČESKY:

Postoje adolescentů k projevům domácího násilí
(u žáků vybraných základních a středních škol a gymnázií na Kolínsku) → he

TÉMA ANGLICKY:

Attitudes of adolescents to proves of a domestic violence
(of pupils at chosen primary and secondary schools and at grammar schools on Kolínsko)

VEDOUcí PRÁCE:

PhDr. Jiří Kučírek, Ph.D. - KSPSOC

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Bakalářská práce se zabývá problematikou domácího násilí. Je zaměřená na adolescenty konkrétně na žáky vybraných základních a středních škol a gymnázií na Kolínsku. V teoretické části jsou uvedeny základní pojmy vztahující se k danému tématu, projevy, příčiny, druhy, znaky a formy domácího násilí. Definuje účastníky domácího násilí - násilná osoba, oběť, případně svědek. Součástí této části je také pomoc obětem domácího násilí. Empirická část mapuje a porovnává postoje, názory a informovanost adolescentů k projevům domácího násilí a jejich případných zkušeností s tímto násilným jevem pomocí kvantitativní výzkumné metody dotazníku vlastní konstrukce.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK (eds.). Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6.
GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. Podoby násilí v rodině. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3.
HEALEY, Justin. Domestic and family violence. Thirroul, NSW, Australia: The Spinney Press, 2014. Issues in society (Balmain, N.S.W.), v. 365. ISBN 978-1-922084-31-6.
ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.
VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. Partnerské násilí. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.
VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-5-7.

Podpis studenta: _____

Datum: 8.12.2016

Podpis vedoucího práce: _____

Datum: 8.12.2016

Souhlasím s úpravou

06.02.2017

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO

TÉMA ČESKY:

Trest smrti

Pohledy společnosti na TS

TÉMA ANGLICKY:

Death penalty

Views of society on the death penalty

VEDOUcí PRÁCE:

JUDr. Miroslav Antl - KSPSOC

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Bakalářskou práci uvozuje historie trestu smrti od dob pravěku až po současnost. Důraz je kladen na dění v České republice, ale ani zbytek světa není opomenut. Normativní chápání této sankce společně s predikcí budoucnosti zakončuje teoretickou část práce. Empirická část se soustředí na pomocí dotazníkového šetření na názor široké veřejnosti k možnosti znovuzavedení trestu smrti a na jejich znalost trestání z pohledu práva.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

BARRING, Ludwig. Trest smrti v dějinách lidstva. Praha: Naše vojsko, 2008. 166 s. ISBN 978-802-0609-755.

DAVIES, Douglas James. Stručné dějiny smrti. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2007. 186 s. Diagramma, sv. 2. ISBN 978-807-2076-284.

FRANCEK, Jindřich. Zločin a trest v českých dějinách. 3. vydání. Praha: Rybka Publishers, 2002. 541 s. ISBN 80-86182-68-1

Podpis studenta:

[Redacted signature]

Datum: 16. 11. 2016

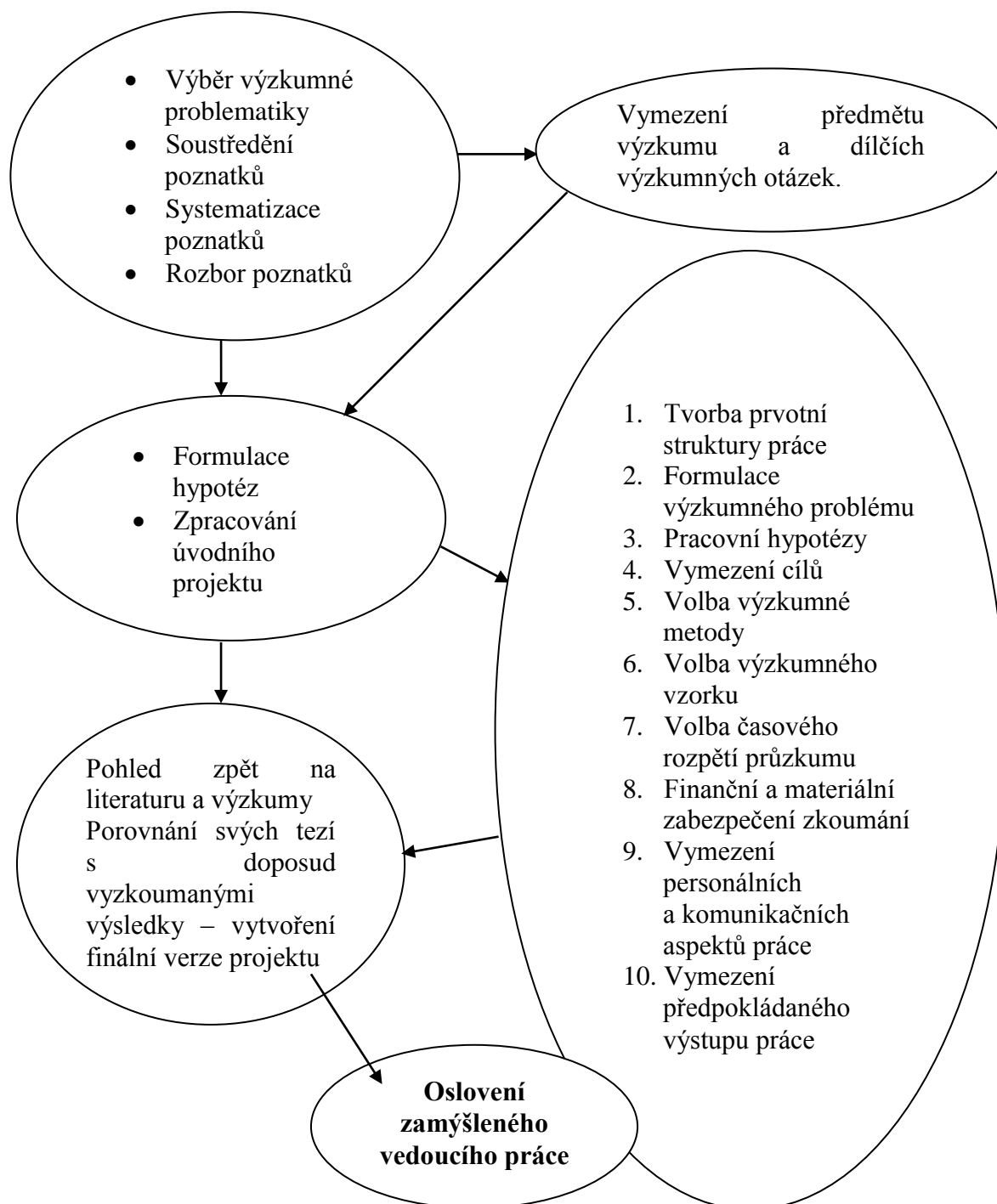
Podpis vedoucího práce:

[Redacted signature]

Datum: 16. 11. 2016

Student, který si hledá vedoucího své odborné práce, musí nejdříve zpracovat projekt odborné práce a následně s tímto projektem oslovit zamýšleného vedoucího práce.

V níže uvedeném schématu popisujeme kroky, které spolu souvisejí, následují za sebou a doplňují se. Šipky vyznačují kroky postupného vývoje myšlenkových operací a pracovních činností. V rámci předmětu Metodologie společenských věd se studenty tyto postupné kroky plníme a připravujeme je na tvorbu odborné – závěrečné práce.

Kontrolní otázky

1. Jak formulovat název BP?
2. Jaké náležitosti musí mít anotace?
3. Jakou literaturu přiřadím do své přihlášky k BP ke stanovenému tématu?
4. Popište uvedené schéma postupu přemýšlení nad zadáním tématu BP a aplikujte jej na své téma a vysvětlete, které kroky učiníte.

Literatura

- CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 168 s. Skripta. ISBN 80-244-1367-1.
- KERLINGER, Fred N. *Základy výzkumu chování: pedagogický a psychologický výzkum*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1972. 705 s.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- MAŇÁK, Josef. *Stručný nástin metodiky tvořivé práce ve škole*. Brno: Paido, 2001. 46 s. ISBN 80-7315-002-6.
- ONDREJKOVIČ, Peter. *Úvod do metodologie spoločenskovedného výskumu*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 2007. 245 s. ISBN 978-80-224-0970-4.
- PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2., nezměň. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 270 s. ISBN 978-80-246-1916-3.

Pojmy k osvojení

- Sociální pedagogika
- Výzkum
- Specifika
- kompetence

Obory, které nazýváme jako sociální, respektive sociálně pedagogické, zažívají v období po roce 1989 velký rozmach. Ten je zapříčiněn společenskou potřebností těchto oborů, která se v tomto období objevila jako vysoce žádoucí. Tyto obory mají za úkol pomocí profylaxe a terapie jedincům a skupinám, kteří se dostávají anebo mohou potenciálně dostávat do tíživých životních situací, tyto situace překonávat, respektive učit je klíčovými kompetencím pro předcházení a řešení těchto jevů (Bělík, 2012).

Od samého počátku rozvoje těchto oborů v našem prostředí se jeví jako nanejvýš důležité zkoumat jevy, které jsou předmětem zájmu sociální pedagogiky. To jsou především témata spojená se životním stylem mládeže a rizikových subkultur, pedagogizace prostředí a zkoumání prostředí, ve kterém jedinci a celé skupiny žijí v celém jeho komplexu, v neposlední řadě témata sociální pedagogiky zahrnují volný čas a jeho pedagogické ovlivňování. Přesah do témat oboru sociální patologie tvoří především zkoumání sociálních deviací včetně prevence rizikového chování.

Mezi témata typická pro oblast sociální patologie patří zkoumání záškoláctví, šikany a různých forem násilí včetně násilí domácího, diváckého násilí, problematiky různých forem mezilidské intolerance, závislostí (alkoholových i nealkoholových), problematiky sebevražednosti včetně sebepoškozování, poruch příjmu potravy a dalších jevů, které můžeme označovat jako negativní, deviantní, rizikové. (Hoferková, 2015; Bělík, Kraus, 2011)

Pro přehlednost se jeví jako vhodný příklad ukázky metodologických aspektů v sociálních vědách obor sociální pedagogika. Na této vědní disciplíně se pokusíme tuto problematiku postihnout.

Problematika společenskovedního výzkumu je svou podstatou velmi specifická. Zabývá se zkoumáním společenské reality, vztahů mezi lidmi, případně příčinami sociálních jevů. Někteří autoři toto zkoumání popisují jako rozbor paradigmatu společenské reality. Zůstává otázkou, zda sociální vědy mají paradigma vůbec (Khun, 1962). Ve shodě s Dismanem (2011) můžeme oponovat, že společenské vědy mají alespoň v některých oblastech své paradigma. Vždyť hovoříme o kvantitativním a kvalitativním charakteru zkoumání. Ve společenských vědách, jako je sociální pedagogika anebo sociální patologie, můžeme vnímat tyto přístupy jako přístup faktografický (zjišťující objektivní stav reality pomocí číselného vyjádření údajů, statistik) a interpretující, chápající, zkoušející popsat společenskou realitu pomocí příčinných souvislostí. Nutné je však podotknout, že v sociálně orientovaných oborech je vztah mezi kvantitativně a kvalitativně orientovaným charakterem zkoumání typický vzájemnou provázaností.

Podstatné je porozumění, jako určitý instrument poznání. Porozumění je tedy možné vnímat v několika dimenzích:

- gnozeologicky (problém poznání a pravdy),
- z pohledu individuální psychologie (problém vcítění a soucítění),
- z pohledu kulturologického (porozumění kulturním odlišnostem),

- lingvisticky (porozumění textům),
- z pohledu interpersonální komunikace (porozumění ve vzájemné komunikaci),
- ve smyslu hledání předpokladů pro porozumění. (Kraus, Poláčková, 2001)

Rámcově vzdělávací programy pro základní vzdělávání při stanovování cílů kognitivního poznávání reality často zmiňují různé taxonomie, pomocí kterých si máme (ve výuce by měly být použity) osvojovat klíčové kompetence, způsobilosti. Typickým příkladem je tzv. Bloomova taxonomie kognitivního poznání. Tato taxonomie je v sociálních oborech použitelná i jako specifikum, které může výzkumníkům pomoci v porozumění zkoumaným jevům a v rovině organizační může být návodem pro přípravu metodologie samotného zkoumání. Vede jedince k používání postupných kroků pro docílení kognitivního poznání stanovených jevů. Mezi tyto jevy patří především předávání znalostí, snaha o pochopení a porozumění těmto znalostem, aplikace, analýza, syntéza a výsledné hodnocení.

Znalost těchto postupných kroků může být využitelná nejen při poznávání konkrétních jevů, ale i při tvorbě preventivních programů nebo v případě hodnocení efektivity těchto programů.

Pokud chceme přistupovat poctivě ke zkoumání daných jevů, pak k nim musíme přistupovat z pohledu komplexnosti, zachytit celou šíři skutečnosti a zkoumaného jevu. Jedním z pohledů komplexnosti je tzv. bio–psycho–sociální nahlížení na zkoumaného jedince, skupinu osob anebo jev. Biologický pohled zahrnuje respektování a zkoumání biologických zvláštností, genetických předpokladů, zdravotního stavu zkoumaného jedince nebo skupiny. Psychologický pohled zahrnuje respektování psychických zvláštností jednotlivce, skupiny a jevů. Sociální pohled zahrnuje orientaci na zkoumání socializačních podmínek v celé jejich složitosti, která zahrnuje zkoumání prostředí, ve kterém jedinci a skupiny žijí, včetně prostředí rodinného (patologie rodinného prostředí), školního (patologické jevy ve školním prostředí včetně šikany, záškoláctví, drogové problematiky apod.), vrstevnických skupin (jejich pozitivního i možného negativního působení), lokálního a regionálního prostředí, až po zkoumání sociální reality makroprostředí (např. sociální nerovnost, chudoba, bída, intolerance, rasismus, apod.).

Pojem komplexnost můžeme vnímat i z pohledu vnímání působení na jedince (příkladem by mohlo být působení pomocí preventivních programů), kdy jsme nuceni zkoumat, zda do působení byly zapojeny všechny složky – kognitivní, konativní, emotivní. Navíc z pohledu organizačního můžeme tento pojem vnímat jako požadavek na zapojení více formativních činitelů – vztah vzájemného působení rodiny, školy, vrstevníků, policie, městské policie, zdravotníků, neziskových organizací, sociálních pracovníků, kurátorů apod.

Zkoumání témat sociálně pedagogických oborů s sebou přináší celou řadu problémů. Ty jsou následkem skutečnosti, že předmětem zkoumání jsou nejčastěji lidé (člověk), kteří se dostávají do komplikovaných životních situací. Z toho vyplývá, že výsledek sociálních výzkumů nemůže nabývat obecně platných algoritmů (Kraus, 2008). Vždy je výsledek proměnlivý v závislosti na čase, prostoru a dalších proměnných.

Společenskovední výzkum je diferencován na základní a aplikovaný výzkum, kdy základní vnímáme jako výzkum zaměřený na řešení klíčových otázek výchovy jako procesu, sociálních jevů a dalších oblastí, a aplikovaný výzkum vnímáme jako výzkum orientovaný na aplikaci a řešení problematiky v praxi.

V této souvislosti není bez významu, že v anglické jazykové oblasti se slovo *science* odvozené z latinského *scientia*, věda, nevztahuje na vše, co bychom v našich podmínkách chtěli hájit jako vědecké. Některé humanitní disciplíny jsou řazeny spíše ke *scholarship*, řekněme k učenosti či vzdělání, než k *science*. *Scientia* je v tomto pojetí matematizovaná přírodní věda. To, co přináší smysly, se redukuje na to, co je měřitelné, na kvantitu. I to, co běžně používáme za kvalitu, se kvantifikuje. (Štampach, 1998)

Zde vidíme jedno ze specifíků zkoumání v sociálních oborech, které uvádí například Disman (2011), tj. redukce společenské reality. Zkoumání, které je realizováno ve společenském prostředí, v sobě nese problematiku vybírání respondentů do výzkumu pomocí předepsaných metod výběru. Ve výzkumech se snažíme vybírat respondenty do výzkumu takovým způsobem, který můžeme označit za „objektivní“, metodologicky korektní. Disman (2011) při charakteru redukce reality uvádí příklad: Začněme spíše stupidní otázkou: „Kolik vran musíme pozorovat, abychom mohli říct, že všechny vrány jsou černé?“ Odpověď je tak jednoduchá, že po ní nebudeme muset pátrat na konci kapitoly: „Všechny!“ Na druhé straně asi nikdo nikdy nepozoroval všechny vrány. Nezbyvá nám nic jiného, než se spokojit s tvrzením, že „většina vran je černých“. Jedná se o redukci reality, která vede k pravděpodobnostním tvrzením. Skupiny, o které se v sociálním výzkumu zajímáme, nejsou malé. V kvantitativní verzi výzkumu jsme schopni zkoumat skupinu jen výjimečně. Pravidelně jedině sčítání lidu je studií celé populace. Většinou studujeme jen některé členy skupiny a doufáme, že naše závěry budou aplikovatelné i na ty ostatní, i na ty nestudované.

Jednou z výrazných specifíků je kontakt výzkumníka se společenskou realitou a předmětem zkoumání. Vstup do terénu nám může přinést několik překvapení. To, co se zprvu zdálo jako homogenní populace, se může ukázat jako nesprávný závěr. Existují velké rozdíly mezi populací ve větších městech a na venkově. Ale i ve velkých městech jsou rozdíly mezi jednotlivými částmi města. Lidé jinak reagují, jinak rozumějí a liší se též v zájmu na participaci na výzkumu (Gavora, 2010). Problematický však bývá samotný vstup do institucí, ve kterých chceme realizovat zkoumání. Často se dostáváme do problémů, kdy instituce odmítají, aby byl výzkum u nich realizován. Důvodem může být přesycenost výzkumy, které jsou v těchto institucích realizovány. Dalším z důvodů může být nedůvěra v instituce, které s realizací výzkumů přicházejí, nedůvěra ve výzkumníky spojená s problémy s etikou zkoumání. Kupříkladu školy se často bojí stát se objektem zkoumání v tématech sociálních oborů, protože se obávají, že by skutečnosti, které by byly zjištěny, mohly být na veřejnosti „zmedializovány“ či zneužity.

Výzkum v tématech sociálních oborů může být velmi komplikovaný z pohledu etického. Můžeme se jako výzkumníci dostávat do situací, kdy budeme pracovat s citlivými informacemi. Příkladem může být např. problematika zkoumání domácího násilí a jeho obětí. V tomto případě (a dalších obdobných) jsou obezřetnost, empatie a vztah důvěry potřebné a žádoucí.

Sociální obory jsou specifické určitými metodami, které jsou typické. Nejčastější metodou, která je používána, je dotazník, ale časté jsou také další metody kvalitativního i kvantitativního charakteru zkoumání. Patří mezi ně především rozhovor, pozorování, obsahová analýza, případové studie. U každé z těchto metod najdeme při jejím použití výhody i nevýhody. V tomto textu nebudeme přibližovat všechny jednotlivé metody, důležité však je správné použití metod a vhodné přiřazení k tématům, která jsou předmětem výzkumu.

Dalším specifíkem společenskovědního zkoumání je použití odborného jazyka. Odborný jazyk v sociálně pedagogických oborech je blízký k běžné mezilidské komunikaci. Termíny, které označujeme jako odborné, jsou často všeobecně používané a je na výzkumníkovi, aby jejich správným používáním prokázal svou odbornou erudici. V sociálních vědách jsou používány odborné termíny z oblasti pedagogiky, sociologie a dalších věd, které jsou jim blízké tj. psychologie, antropologie, teologie, management a další.

Dalším ze specifíků jsou problémy spojené s různými stupni validity (obsahovou, souběžnou, konstruktovou) a vhodným uplatněním této validity při výzkumu. Stejně tak i reliabilita je v případě sociálních výzkumů důležitá, avšak velmi problematická. Znovu ověření výzkumu, které se odehrává v sociálním prostředí, jež se dynamicky mění, je komplikované, není však nemožné. Existují statistické postupy, které nám pomohou tento problém překonat.

Specifika zkoumání v sociálních vědách je důležitým aspektem řešení společenské reality v rámci sociálních oborů. Vnímání jejich specifík nám pomáhá k lepšímu pochopení sociálních oborů jako oborů vědních, které realizují zkoumání použitelná pro praxi.

O sociální pedagogice hovoříme velmi často jako o transdisciplinární vědě. Tj. o vědní disciplíně, která prochází dalšími vědními disciplínami, vybírá si v nich a následně svými spojujícími prvky do nich proniká. Je totiž evidentní, že jazyky, jimiž se dnes zkoumají a popisují jevy, procesy, a společnosti, jsou zcela lhostejné vůči kdysi tak ostrému protikladu technických, přírodních věd a věd o člověku. Podle teorie disipativních struktur se rozlišuje například fyzika a biologie jen jako různé úrovně téhož.

Dochází tak k nečekaným a nezvyklým setkáváním jednotlivých oborů. Fyzika či biologie se například proplétá se sociálními vědami, pedagogikou či uměním a filosofií, dále pak ekonomika s kvantovou fyzikou nebo kybernetika (II. řádu) s biologií. Pokud chceme dobu začátku 21. století charakterizovat, tak můžeme hovořit o **inter-trans-disciplinaritě**, tedy přenášení různých postupů, znalostí a principů z jednoho vědního oboru do druhého. Často do oblasti dodnes málo pochopitelné, jako z lingvistiky do etnologie, nebo z teorie počítačů do filosofie a naopak.

Nejzajímavější nové vědecké postupy a objevy ignorují oddělované obory, proto nejvíce inspirací nacházíme na pomezí vědních oborů, nikoliv pouze v uzavřeném okruhu svého oborového vědění. Často skloňovaný pojem komplexita (komplexní společnost, systém) označuje propojenost, "zauzlovanost" (*complicare*), a to platí i o vědních oborech. Zůstat uzavřený za hradby „pouze“ svého oboru, znamená odmítat inspirace a nápady z jiných oblastí a vědních oborů.

Z výše uvedeného vyplývá, že zkoumání v sociálních vědách není záležitostí jednoduchou. Existuje zde celá řada proměnných, které se vzájemně ovlivňují. V kontextu vnímání transdisciplinárního přístupu ke společenským vědám se jeví sociální pedagogika jako vhodnou disciplínou, která dokáže shrnout atributy dalších vědních disciplín. Sociální pedagogiku však můžeme také uchopit nikoli „jenom jako“ vědní disciplínu, ale též jako **metodologický přístup k nahlížení na sociální problémy**, jako způsob myšlení, způsob zkoumání.

Myslet sociálně pedagogicky znamená nahlížet na vědní disciplínu ze dvou možných pohledů (Klíma, 2009). Prvním z nich je snaha o porozumění lidským a sociálním problémům v jejich smyslu, významu a kontextu, možnostem a perspektivám intervencí. Tento přístup nazýváme jako přístup systemický. Druhým pohledem je přístup antropologický – zejména sociálně a kulturně antropologický, poskytující sociální pedagogice pochopení lidské přirozenosti, způsobů uspořádání vzájemných vztahů lidské bytosti a prostředí a forem hledání, utváření a udržování rovnováhy mezi jedincem, okolím a mezi biologickou, psychologickou a sociální podmíněností životní praxe. Myslet sociálně pedagogicky však také může znamenat učit děti, mládež a dospělé altruismu, toleranci, vzájemnému porozumění a pochopení. Tj. vytvářet takové postupy, aby se tyto atributy osvojovaly v mimoškolním (práce s rodinou, vhodné využití volného času, zájmové a další vzdělávání, práce s komunitou...), ale i školním prostředí.

Myslet sociálně pedagogicky tedy kromě výše uvedeného (teorie a praxe) znamená prokazovat diskurzivní kompetenci (vědomost a dovednost) ve složitosti metodologických aspektů sociálních věd, které nesou transdisciplinární charakter.

Kontrolní otázky

Pokuste se na základě doporučené literatury odpovědět na tyto otázky:

1. Jaká vidíte specifika zkoumání v sociálně pedagogických vědách?
2. Jak to vypadá se standardizací zkoumání v sociálně pedagogických vědách?
3. Jaká jsou specifika odborné terminologie v sociálně pedagogických vědách a co vyznačuje pojem diskurzivní kompetence?

Literatura

- BĚLÍK, V. Tvorba odborné práce. Hradec Králové, Gaudeamus, 2009. 60s. ISBN 978-80-7041-503-0.
- FERJENČÍK, J. Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Praha: Portál, 2000.
- GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido 2000.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. 254 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Vydání 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. 132 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-553-5.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014. 108 s. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-420-0.
- CHRÁSKOVÁ, M., KRUŠINSKÝ, R. a MICHALÍK, J. *Metodologické aspekty tvorby závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 152 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3679-1.
- KAJANOVÁ, A., DVOŘÁČKOVÁ, O. a STRÁNSKÝ, P. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. 1. vydání. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017. 106 stran. ISBN 978-80-7394-639-5.
- LAŠEK, J., MANĚNOVÁ, M. *Základy statistického zpracování pedagogicko-psychologického výzkumu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009.
- LUŽNÝ, Dušan. *Metodologie společenských věd: studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 90 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3667-8.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (eds.) *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.
- SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011.
- ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Grada, 2007.
- ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.

4 Role vedoucího bakalářské práce

Pojmy k osvojení

- Vedoucí práce
- Oponent
- Přihláška
- Proces
- Komunikace
- konzultace

Dalším ze subjektů je vedoucí práce. Ten získá tuto „funkci“ tím, že studentovi podepíše vyplněný formulář – přihlášku k bakalářské/diplomové práci. Tím dává najevo, že souhlasí s navrženým tématem práce a zároveň se studentovi zavazuje, že mu bude v myšlenkové rovině s prací pomáhat.

Hlavní úkoly, se kterými vedoucí práce pomáhá studentovi:

- stanovení širě tématu,
- orientace v klíčové literatuře,
- metodologická východiska,
- struktura práce,
- dohled nad dodržováním jednotlivých etap zkoumání.

Pro vzájemnou komunikaci mezi vedoucím práce a studentem neexistují přesně stanovená pravidla. Ta si oba domluví při prvních konzultacích.

Zásada č. 1:

Student je povinen přijít na předem domluvenou schůzku a být pečlivě připraven. Iniciativa pro vzájemné konzultování rozpracovaných témat závěrečné práce by měla vycházet ze strany studenta, protože finální úroveň závěrečné práce je především jeho vizitkou. Po vypracování závěrečné práce na ni vedoucí (ale i oponent) píše posudky. V nich zhodnotí tematicky obsahovou, ale i formální a metodologickou stránku práce. Vedoucí práce se navíc vyjádří ke způsobu, jakým student konzultoval, k jeho přístupu a aktivitě. Závěrečné hodnocení se řídí příslušnou vyhláškou děkana fakulty.

Zásada č. 2:

Vedoucí práce nemusí být vždy pracovník PdF. Může jím být také např. významný odborník z praxe. Student si však musí být vědom rizika, které mu tímto může potencionálně vyvstat. Tento odborník studentovi poradí po stránce odborné. Ne vždy však musí z objektivních důvodů vést práci správně po stránce formální a metodologické.

Pro vzájemnou komunikaci mezi vedoucím práce a studentem neexistují přesně stanovená pravidla. Ta si oba domluví při prvních konzultacích.

Kontrolní otázky

1. Popište, jaké jsou povinnosti studenta při přípravě na konzultaci k BP?
2. Popište, s jakými tématy pomáhá vedoucí práce studentovi?
3. Popište možné komunikační strategie vedoucího práce a studenta – jejich výhody a nevýhody.

Literatura

- BĚLÍK, Václav. *Tvorba odborné práce: určeno studentům sociálních oborů*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 65 s. ISBN 978-80-7041-503-0.
- Bibliografické citace dle normy ISO 690-1 a ISO 690-2. *Boldis.cz* [online]. 2006 [cit. 2014-01-16]. Dostupné z: www.boldis.cz
- Citace.com: Citovat je snadné. *Citace.com* [online]. 2013 [cit. 2014-01-16]. Dostupné z: www.citace.com
- ČMEJRKOVÁ, Světlá, DANEŠ, František a SVĚTLÁ, Jindra. *Jak napsat odborný text*. Vyd. 1. Praha: Leda, 1999. 255 s. ISBN 80-85927-69-1.
- HUBÍK, Stanislav. *Sociologie vědění: základní koncepce a paradigmata*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 224 s. *Základy sociologie*; sv. 5. ISBN 80-85850-58-3.
- Gavora, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 168 s. Skripta. ISBN 80-244-1367-1.
- KERLINGER, Fred N. *Základy výzkumu chování: pedagogický a psychologický výzkum*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1972. 705 s.
- Nová citační norma ISO 690:2011: Bibliografické citace. *Norma ISO 690:2011* [online]. 2011 [cit. 2014-01-16]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/novaiso690/>
- PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 270 s. ISBN 978-80-246-1916-3.
- ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.
- TKAČÍKOVÁ, Daniela. *Bibliografické citace a etické zacházení s informacemi* [CD-ROM]. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 2010. Požadavky na systém: Adobe Acrobat Reader, Word. ISBN 978-80-248-2158-0.

5 Ideová východiska dvou základních charakterů zkoumání – kvantitativní a kvalitativní

Pojmy k osvojení

- Kvalitativní výzkum
- Kvantitativní výzkum
- Pozitivismus
- Fenomenologie
- Interpretace
- Číselné vyjádření

Dříve než se pomocí aktivizačních otázek zmíníme k rozdílům mezi těmito dvěma typy zkoumání, tak je nutné se vyjádřit ke skutečnosti, která se často v závěrečných pracích objevuje. Touto skutečností je striktní oddělení obou typů zkoumání, což vede k četným chybám v interpretaci dosažených výsledků.

Příkladem:

V nedávné době jsem byl oponentem jedné bakalářské práce, která v sobě zahrnovala pouze aspekty kvantitativní. Studentka zkoumala míru motivace studentů k určitým předmětům. Vyzkoušela si v práci celou řadu statistických metod, počítala vzorce, korelovala,...U všech dosažených výsledků však chyběla hlubší interpretace ve vztahu k individuálním výsledkům. Dle stanovených kritérií zjistila, že zeměpis získal koeficient 13, ale už ale nepřemýšlela, co tento údaj pro pedagogickou praxi znamená. Nezjišťovala, jaký vliv na hodnotu tohoto koeficientu mohou mít vnější a vnitřní podmínky výuky a další skutečnosti.

Zásada:

Bez vhodného propojení obou typů zkoumání není výsledek úplným.

Kvalitativním a kvantitativním výzkumem se zabývá celá řada autorů, proto v tomto metodickém učebním textu nebudeme opakovat jejich myšlenky. Pokusíme se však aktivně pracovat a promyslet si jednotlivé rozdíly – viz. poslední kapitola.

Pro úvod však rekapitulujeme souhrn vstupních vědomostí dle Maňák, Švec, Chráska (2007). V průběhu studia odborných pramenů a výzkumů se setkáváme se dvěma (vlastně třemi) styly vedení výzkumů. Jedná se zaprvé o **kvalitativní** charakter zkoumání, který je veden ve slovní, podobě. Jeho základní charakteristikou je snaha o proniknutí do hloubky tématu, interpretovat získané charakteristiky. Gavora (2010) popisuje kvalitativní výzkum jako snahu o popis, který je výstižný, plastický, podrobný. Zastánci kvalitativního výzkumu hodnotí údaje sesbírané při kvantitativním výzkumu jako hrubé a argumentují tím, že za čísla se ztrácí člověk. Více než čísla si cení významu, který komunikuje osoba. Podle nich pedagogické jevy není možno mechanicky shrnout a sečítat a závěry z nich široce zevšeobecňovat. Výhodou kvalitativního charakteru zkoumání je možnost výzkumníka proniknout hluboko do problematiky i nitra zkoumaného, sblížit se s ním i tématem a řešit jej. Druhou variantou je využití **kvantitativního** charakteru zkoumání, které je charakterizováno číselným vyjádřením. S čísly, která jsou výsledkem zkoumání můžeme pracovat – vypočítáme

průměrnou hodnotu, modus, medián, kategorizujeme, porovnáváme, zjišťujeme vzájemné vztahy a další možnosti. Kvantitativní charakter zkoumání je typický svým odstupem např. při použití metody dotazníku často nepřijdeme vůbec do kontaktu se zkoumanými. Třetí variantou je účelné propojení obou charakterů zkoumání. Tato cesta vyžaduje u výzkumníků už jistou zkušenost a nadhled a velmi dobrou znalost řešené problematiky.

Srovnání kvalitativního a kvantitativního výzkumu

	Kvantitativní výzkum	Kvalitativní výzkum
Filosofické kořeny	- Pozitivismus	- fenomenologie
Celková charakteristika:	- objektivní, kvantitativní metoda zaměřená na produkt (výsledek) činnosti	- subjektivní, kvalitativní metoda zaměřená na proces (průběh) činnosti
Cíl:	- získání objektivního výsledku (důkazu) - verifikovat teorie - testovat hypotézy	- výzkum přirozeného chování jedinců v přirozeném prostředí (z hlediska výzkumníka i zkoumaných jedinců) - získat vhled a porozumění - vytvořit novou teorii
Výzkumná orientace	- reduktivní zkoumání - tj. redukce reality na její vybranou část	- holistické zkoumání, tj. realita zkoumána v celé své šíři, z různých pohledů, s cílem výsledky těchto pohledů integrovat
Počet zkoumaných osob	- velká skupina osob - reprezentativní soubor	- konkrétní případ – žák, manažer, skupina osob
Průběh výzkumu:	- vychází z hypotéz, které plánovaně ověřuje, popírá a hodnotí - zjišťuje kauzální vztahy	- začíná bez hypotéz (apriori předpokladů) - shromažďuje obrovské množství údajů o chování lidí + zaznamenává, interpretuje - hypotézy se „vynořují“ teprve v průběhu
Postoj výzkumníka	- odstup od zkoumaných jevů, reality	- vstup do reality, kontakt s participujícími osobami
Techniky:	- ex-post-facto, experiment - výzkumník vybírá reprezentativní vzorek a určité proměnné (ostatní eliminuje) - řídí průběh experimentu (manipuluje s vybranými proměnnými dle předem stanoveného plánu)	- dlouhodobé pozorování + další techniky terénního výzkumu - kooperace výzkumníka s informanty bez zásahu do děje či manipulace s proměnnými - výzkumník nejčastěji účastníkem činnosti pozorované skupiny
Data, zpracování dat:	- čísla - převážně kvantitativní a strojové	- písemné (slovní) zpracování údajů - popis, analýza, interpretace

Výsledky:	- generalizace → vyvození zákonitostí	- vysvětlení chování lidí v určitém kontextu - návrh hypotéz
Hodnocení:	- statistické ověřování validity, reliability a efektivity	- interpretace údajů několika výzkumníky (zpravidla <i>triangulace</i>) - porovnávání podobných výzkumů, skupin, jedinců

Kontrolní otázky

1. Kde vidíte zásadní rozdíly mezi kvantitativním a kvalitativním charakterem zkoumání?
2. Na základě prostudované literatury přiřaďte autory, kteří se zabývají metodologií společenskovedního zkoumání k jednotlivým charakterům zkoumání.
3. Jaký je rozdíl mezi směry pozitivismus a fenomenologie ve vztahu k charakterům společenskovedního zkoumání?
4. Které metody můžeme přiřadit k jednotlivým typům zkoumání?
5. Co znamená pojem generalizace a jak s ním pracuje kvantitativní a kvalitativní výzkum?
6. Zamyslete se nad tím, který charakter výzkumu je blízký tématu Vaší závěrečné práce a proč.

Literatura

- FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. 255 s. ISBN 978-80-7367-815-9.
- Gavora, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.
- LOUČKOVÁ, Ivana. *Integrovaný přístup v sociálně vědním výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 311 s. Studijní texty; sv. 42. ISBN 978-80-86429-79-3.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.
- RADVAN, Eduard a VAVŘÍK, Michal. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2012. 62 s. ISBN 978-80-87182-25-3.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 184 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7.
- ŠVARÍČEK, Roman a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.

Pojmy k osvojení

- Porozumění
- Interpretace
- RVP
- Dělení dokumentů
- Kritéria
- Obsahová analýza

Podstatné je porozumění, jako určitý instrument poznání. Porozumění je tedy možné vnímat v několika dimenzích:

- gnozeologicky (problém poznání a pravdy),
- z pohledu individuální psychologie (problém vcítění a soucítění),
- z pohledu kulturologického (porozumění kulturním odlišnostem),
- lingvisticky (porozumění textům),
- z pohledu interpersonální komunikace (porozumění ve vzájemné komunikaci),
- ve smyslu hledání předpokladů pro porozumění. (Kraus, Poláčková, 2001)

Rámcově vzdělávací programy pro základní vzdělávání při stanovování cílů kognitivního poznávání reality často zmiňují různé taxonomie, pomocí kterých si máme (ve výuce by měly být použity) osvojovat klíčové kompetence, způsobilosti. Typickým příkladem je tzv. Bloomova taxonomie kognitivního poznání. Tato taxonomie je v sociálních oborech použitelná i jako specifikum, které může výzkumníkům pomoci v porozumění zkoumaným jevům a v rovině organizační může být návodem pro přípravu metodologie samotného zkoumání. Vede jedince k používání postupných kroků pro docílení kognitivního poznání stanovených jevů. Mezi tyto jevy patří především předávání znalostí, snaha o pochopení a porozumění těchto znalostí, aplikace, analýza, syntéza a výsledné hodnocení.

Znalost těchto postupných kroků může být využitelné nejen při poznávání konkrétních jevů, ale i při tvorbě preventivních programů nebo v případě hodnocení efektivity těchto programů. Pokud chceme přistupovat poctivě ke zkoumání daných jevů, pak k nim musíme přistupovat z pohledu komplexnosti, zachytit celou šíři skutečnosti a zkoumaného jevu. Jedním z pohledů komplexnosti je tzv. bio–psycho–sociální nahlížení na zkoumaného jedince, skupinu osob anebo jev. Biologický pohled zahrnuje respektování a zkoumání biologických zvláštností, genetických předpokladů, zdravotního stavu zkoumaného jedince nebo skupiny. Psychologický pohled zahrnuje respektování psychických zvláštností jednotlivce, skupiny a jevů. Sociální pohled zahrnuje orientaci na zkoumání socializačních podmínek v celé jejich složitosti, která zahrnuje zkoumání prostředí, ve kterém jedinci a skupiny žijí, včetně prostředí rodinného (patologie rodinného prostředí), školního (patologické jevy ve školním prostředí včetně šikany, záškoláctví, drogové problematiky apod.), vrstevnických skupin (jejich pozitivního i možného negativního působení), lokálního a regionálního prostředí, až po zkoumání sociální reality makroprostředí (např. sociální nerovnost, chudoba, bída, intolerance, rasismus, apod.).

Pojem komplexnost můžeme vnímat i z pohledu vnímání působení na jedince (příkladem by mohlo být působení pomocí preventivních programů), kdy jsme nuceni zkoumat, zda do působení byly zapojeny všechny složky – kognitivní, konativní, emotivní. Navíc z pohledu

organizačního můžeme tento pojem vnímat jako požadavek na zapojení více formativních činitelů – vztah vzájemného působení rodiny, školy, vrstevníků, policie, městské policie, zdravotníků, neziskových organizací, sociálních pracovníků, kurátorů apod.

Kontrolní otázky

1. Jakým způsobem vybíráme základní a výběrový soubor v případě, kdy zkoumáme dokumenty.
2. Jaká pravidla musíme dodržet pro zjišťování objektivity, validity a reliability v dokumentové metodě?

Literatura

- BĚLÍK, V. Tvorba odborné práce. Hradec Králové, Gaudeamus, 2009. 60s. ISBN 978-80-7041-503-0.
- FERJENČÍK, J. Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Praha: Portál, 2000.
- GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido 2000.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. 254 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Vydání 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. 132 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-553-5.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014. 108 s. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-420-0.
- CHRÁSKOVÁ, M., KRUŠINSKÝ, R. a MICHALÍK, J. *Metodologické aspekty tvorby závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 152 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3679-1.
- KAJANOVÁ, A., DVOŘÁČKOVÁ, O. a STRÁNSKÝ, P. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. 1. vydání. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017. 106 stran. ISBN 978-80-7394-639-5.
- LAŠEK, J., MANĚNOVÁ, M. *Základy statistického zpracování pedagogicko-psychologického výzkumu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009.
- LUŽNÝ, Dušan. *Metodologie společenských věd: studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 90 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3667-8.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (eds.) *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.
- SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011.
- ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Grada, 2007.

7 Cíl výzkumů

Pojmy k osvojení

- Cíl výzkumu
- Teleologie
- Orientační
- Motivační
- realizační
- regulační

Práce s cíli výzkumů se orientují do tří složek osobnosti člověka. Mají snahu ovlivňovat jeho **rozumovou** (kognitivní) stránku, to znamená přenášet velké množství informací a pomocí výukových metod vštípit tyto informace jedince za své. (Příkladem jsou osvětové preventivní programy, které přinášejí informaci: Kouření škodí zdraví.)

Druhý směr preventivních cílů zahrnuje snahu ovlivňování **emotivní** stránky člověka. Mají snahu zapůsobit na nejvnitřnější stránku jedince, vzbouřit v něm konfliktní postoje k dané problematice. (Příkladem jsou například preventivní programy, které ukazují plíce kuřáka.)

Třetí složkou, na kterou preventivní cíle působí je oblast **konativní**, zahrnující cíle, které mají snahu změnit způsoby chování. Vychází z přesvědčení, že již nastala doba, kdy absolventi základního vzdělávání mají velmi dobré vědomosti o problematice, kterou se prevence zabývá, ale stejně se podle toho nechovají. (Všichni vědí, že kouření škodí zdraví, ale proč tedy téměř všichni kouří?)

Cílem výzkumu v sociálních vědách je získat poznatky, jež popisují a vysvětlují svět kolem nás. Výzkum charakterizuje kombinace všech těchto znaků:

- jde o proces shromažďování údajů/dat, je systematický, problematizuje a syntetizuje dosavadní znalosti, zahrnuje kritickou analýzu, vede ke zvyšování znalostí.
- Jedním z požadavků je také představa, že výzkum má být řízen dosavadními teoriemi a z nich odvozenými hypotézami. Jeho provádění lze popsat pomocí různých schémat a modelů, které nám pomáhají provádět opakovatelný a verifikovatelný výzkum.”
- Výsledky výzkumu v sociálních vědách (oproti vědám přírodním) však podléhají určitému zkreslení a redukci dat ze strany výzkumníka (konstrukcí výzkumu, jeho analýzou, publikační zprávou), ale i ze strany čtenáře (myšlením, vzděláním čtenáře). Redukce a zkreslení se oproti přírodním vědám děje díky absenci úplně popsaného přirozeného systému, tudíž díky přítomnosti neúplně popsaného přirozeného systému (v sociálních vědách není možné kontrolovat vždy naprosto všechny proměnné, protože ani nevíme, jaké všechny proměnné jsou). Proto platnost výsledků výzkumu v sociálních vědách má vždy určitou míru pravděpodobnosti, nikdy však není absolutní.

Cíle tak mají funkci:

- Orientační a anticipační – shromažďování dat, orientace v problému, stanovování si postupů a snaha dojít k cíli, předpokládat, předvídat možné dosažení
- Motivační a stimulační – cíl je hybnou silou k dalšímu postupu ve zkoumání
- Realizační – správně zvolené cíle nám pomáhají ke správnému postupu a realizaci zkoumání
- Regulační – neustálá reflexe a sebereflexe zkoumání a korekce stanovených postupů za účelem dosažení co nejvyšší objektivity, ale také validity a reliability

Kontrolní otázky

1. Popište, z jakého důvodu je do bakalářské práce zařazen cíl?
2. Jaké funkce má ve zkoumání cíl?
3. Na základě doporučené literatury popište pojem teleologie a vztah ke stanovování cílů výzkumu.
4. Na základě doporučené literatury popište, jakou jazykovou formou je vhodné formulovat cíl bakalářské práce.

Literatura

- BĚLÍK, V. Tvorba odborné práce. Hradec Králové, Gaudeamus, 2009. 60s. ISBN 978-80-7041-503-0.
- FERJENČÍK, J. Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Praha: Portál, 2000.
- GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido 2000.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. 254 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Vydání 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. 132 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-553-5.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014. 108 s. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-420-0.
- CHRÁSKOVÁ, M., KRUŠINSKÝ, R. a MICHALÍK, J. *Metodologické aspekty tvorby závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 152 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3679-1.
- KAJANOVÁ, A., DVOŘÁČKOVÁ, O. a STRÁNSKÝ, P. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. 1. vydání. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017. 106 stran. ISBN 978-80-7394-639-5.
- LAŠEK, J., MANĚNOVÁ, M. *Základy statistického zpracování pedagogicko-psychologického výzkumu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (eds.) *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.
- SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011.
- ŠVARŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Grada, 2007.
- ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.

8 Typologie výzkumných problémů a jejich použití v bakalářské práci

Pojmy k osvojení

- Porozumění
- Pochopení
- Otázka
- Výzkumný problém
- Kauzalita
- Popis
- vztah

Při snaze o pochopení, jak formulovat výzkumný problém studentům nejčastěji doporučujeme začít na webových stránkách www.nkp.cz a poté Národní knihovnu v Praze osobně navštívit (vzhledem k povinným výtiskům získáme přehled o všech vydaných publikacích v ČR, vybraných zahraničních publikacích a následně si zjistíme také informace o daném tématu publikované v časopisech). Tím samozřejmě nesnižujeme vážnost ostatních veřejných či odborných knihoven. Formulace výzkumného problému však sama představuje problém ve výzkumníkově práci. Vyžaduje totiž čas a přemýšlení. Přemýšlení nad odbornou literaturou, kterou nastudujeme a čas, který nám pomáhá uvědomit si souvislosti, které k tématu práce souvisejí. Často se stává, že studenti své práci čas nedopřejí. Ta pak trpí „nemocemi“ nevyzrálosti (není dostatečně zakotvená v literatuře, není správně metodologicky uchopena,...).

Zásada č. 1: Výzkumný problém je formulován jako otázka.

Zásada č. 2: Naší usilovnou vědeckou prací se snažíme nalézt odpověď.

Zásada č. 3: Výzkumný problém nám ohraničuje výzkum. Dává nám jasné mantinely, co ještě chceme zkoumat a co už pro nás není vědecky atraktivní.

Zásada č. 4: Výzkumný problém by měl v sobě nést multidisciplinární aspekt. Neměl by zahrnout pouze jeden pohled na problematiku.

Příklad: Tvoříme bakalářskou práci, která je sociologického charakteru. Nesmíme však opomenout nejen ve formulaci výzkumného problému, ale i v celé práci pohled psychologický, pedagogický, právní, historický a další.

Zásada č. 5: Výzkumný problém by měl být aktivizační, nový, objevný.

Na počátku utváření odborné práce si stanovíme „prvotní výzkumný problém“, který nám vymezení, co bude předmětem našeho zájmu, na co budeme hledat odpověď. Postupem času, když budeme studovat literaturu, konzultovat s vedoucím práce, diskutovat s přáteli a dalšími odborníky, budeme postupně výzkumný problém zpřesňovat tak, aby tvořil jasnou a jednoznačnou otázku. Pelikán (2011) dodává, že formulace problému nemusí mít vždy formu otázky. Podstatné je, že tuto otázku v sobě implicitně obsahuje. Dostupná literatura (např. Gavora, 2010) zmiňuje kategorizaci výzkumných problémů, které dělí na:

A. Popisný výzkumný problém směřující k popisu reality, situace, jevu.

Příklady:

Jak vypadá sociálně psychické klima v konkrétní třídě (škole)?

Jak vypadá po věcné, materiální stránce prostředí věznice?

B. Výzkumný problém, který se ptá na vztah určitých jevů, faktorů, činitelů, vlastností, aj.

Příklady:

Jaký je vztah mezi realizací preventivních programů v konkrétní škole a výskytem rizikového chování?

Jaký je vztah mezi pohybovou aktivitou dětí a výskytem rizikového chování?

C. Kauzální výzkumný problém, který se ptá na příčinu, která vede k určitému důsledku.

Příklady:

Jaké jsou příčiny zvyšujících se intolerantních nálad ve společnosti?

Z jakých důvodů jsou alternativní tresty v českém prostředí stále ukládány málo ve srovnání s konkrétní zemí?

Otázka: *Co rozumíme sociálně pedagogickým výstupem odborné práce?*

Odborné práce, které jsou zaměřeny do sociálních odvětví, jsou specifické celou řadou oblastí. Jednou z nich je společenský Výzkumný problém, který by odborná práce měla splnit. Na tomto místě ještě jednou zmiňme tři typy výzkumných problémů a na ně navažme možné sociálně pedagogické výstupy.

A. POPISNÝ VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Příklad: *Jaké jsou vědomosti učitelů v oblasti práce s prevencí sociálních deviací?*

Kontrolní otázky

1. Jaké znáte druhy výzkumných problémů?
2. Uveďte příklady.
3. Jaký typ výzkumného problému bude použit ve Vaší bakalářské práci?

Literatura

BĚLÍK, V. Tvorba odborné práce. Hradec Králové, Gaudeamus, 2009. 60s. ISBN 978-80-7041-503-0.

- FERJENČÍK, J. Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Praha: Portál, 2000.
- GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido 2000.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. 254 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Vydání 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. 132 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-553-5.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014. 108 s. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-420-0.
- CHRÁSKOVÁ, M., KRUŠINSKÝ, R. a MICHALÍK, J. *Metodologické aspekty tvorby závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 152 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3679-1.
- KAJANOVÁ, A., DVOŘÁČKOVÁ, O. a STRÁNSKÝ, P. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. 1. vydání. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017. 106 stran. ISBN 978-80-7394-639-5.
- LAŠEK, J., MANĚNOVÁ, M. *Základy statistického zpracování pedagogicko-psychologického výzkumu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009.
- LUŽNÝ, Dušan. *Metodologie společenských věd: studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 90 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3667-8.
- MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (eds.) *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.
- SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011.
- ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Grada, 2007.
- ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.

9 Volba metody a její specifika

Pojmy k osvojení

- dotazník
- rozhovor
- pozorování
- dokumenty
- kazuistika
- literatura

V následujícím výčtu představíme některé z metod, které jsou však hlouběji rozebrány v předmětu „Metodologie sociálně pedagogického výzkumu“. Zde je však uvádíme v rámci otevření diskuse nad metodami právě prakticky aplikované ve vztahu ke konkrétní bakalářské práci.

Dotazník:

Dotazník je nejčastější metoda pro získávání údajů v kvantitativním charakteru zkoumání. Pro studenty humanitních oborů je dotazník také blízký tím, že zdánlivě se jeví jako poměrně jednoduchá metoda. Zdání ale může klamat. Dotazník může být metodou poměrně složitou, pokud se nepostupuje formálně správně. Dotazník jako metoda by měl být zařazen v posloupnosti výzkumného šetření. Musíme si být vědomi cíle a záměru zkoumání. Vědět, jakým způsobem budeme postupovat po stránce formální, stanovit si výzkumný problém a hypotézy, na tomto podkladu můžeme začít s prací na dotazníku.

Při zadávání dotazníku rozlišujeme tyto pojmy:

- respondent – ten, kdo dotazník vyplňuje
- položka dotazníku – vhodnější název pro otázky v dotazníku. Některé otázky totiž nemusí mít tázací charakter (škálové, dichotomické a další položky).
- administrace dotazníku – zadávání a vyhodnocování dotazníku
- dichotomické otázky – vybírají ze dvou možných protichůdných variant – ano x ne
- škálové otázky – otázky, které nabízejí kategorie, tj. odstupňované hodnocení jevu
- L-otázky – lži otázky, které zkoumají lživost odpovědí v oblasti sociálního chování jedinců a vlastním sebehodnocení v tomto chování
- návratnost dotazníku – v odborné literatuře je často uváděn požadavek minimálně 75%, což je v některých tématech v humanitních vědách jen velmi obtížně dosažitelné.

Sedm kritérií pro formulaci otázek (Kerlinger, 1972)

- Otázka musí mít vztah k výzkumnému problému.
- Typ a forma otázky musí odpovídat typu a charakteru informace.
- Otázka musí být jasná a nedvojsmyslná.
- Otázka nemá být sugestivní.
- Otázka nemá stavět na informacích, které respondent nezná nebo nemůže znát.
- Otázka má být formulována tak, aby byla emocionálně přijatelná.
- Otázka nemá navádět k sociálně žádoucím odpovědím.

Ferjenčík (2010) typologii dále doplňuje:

- Otázka se nemá současně ptát na dvě věci (např. Jsou dnešní mladí lidé samostatní a čestní?).
- Otázka nemá navádět k určitému stylu odpovědi (např.: Že Vás občas pobolívá hlava?).
- Otázka by neměla obsahovat nesrozumitelné nebo nespisovné termíny (např. málo frekventované odborné termíny, žargon).
- Otázka nemá obsahovat dvojitý zápor (např. Nemyslíte si, že dnes nemají lidé dostatek porozumění?).
- Otázka nemá být formulována příliš široce (všeobecně o všem a konkrétně o ničem).

Pozorování patří mezi výzkumné metody, na které můžeme pohlížet jak charakterem kvalitativním (ze své podstaty je metodou kvalitativní), tak metodou kvantitativní. Kvantitativní je v případě tzv. **strukturovaného pozorování**, při kterém si výzkumník dopředu připraví jeho strukturu. Např. na záznamový arch si vypíše všechny kategorie (jevy), které chce pozorovat a připiše si k nim kritéria, která tyto jevy musí splňovat, aby byly uznatelné. Typickým příkladem by byl čárkovací způsob záznamu, při kterém vždy, když uvidíme, že se odehrává daný jev, tak do záznamového archu zapíšeme čárku. Druhým typem je číselný způsob, ve kterém jsou očíslovány jevy, a výzkumník zapisuje číslo jevu vždy, když jej zaznamená.

Pokud chceme v sociálních vědách použít metodu pozorování, pak je dobré si v první fázi vymezit **pozorované kategorie** – tj. identifikovat jevy, které mají společné vlastnosti a ty přisoudit pozorovanému objektu.

Zapisování proběhách jevů při pozorování se nazývá kódování.

Příkladem: *Zkoumáme četnost prosociálního chování pedagoga ve školní třídě – kolikrát děti pochválí, podpoří, vyzdvihne slabšího žáka, utlumí projevy negativních způsobů chování ze strany „agresorů“, kolikrát dovolí dětem, aby se projevíly apod.*

V sociálních vědách můžeme pozorované kategorie rozčlenit do tří skupin dle zaměření:

- A. Kategorie kognitivní – např. pozorujeme, jaké vědomosti mají žáci
- B. Konativní kategorie – např. zkoumáme způsoby chování žáků.
- C. Emotivní kategorie – např. zkoumáme způsoby prožívání jednotlivých situací u žáků

Dělení pozorování:

- A. Přímé pozorování** – výzkumník je součástí pozorování, je osobně přítomen.
- nevýhodou přímého pozorování může být skutečnost, že výzkumník může samotné pozorování ovlivnit už svou přítomností, která může být rušivá (lidé, pokud jsou pozorováni, se chovají jinak, než v situacích běžných)
- B. Nepřímé pozorování** – tento typ pozorování je často používán např. v policejní praxi, kdy je používáno pozorování pomocí záznamových zařízení – např. sledovací kamery apod. Ve výzkumné činnosti v sociálních vědách je tento typ pozorování účelný v situacích, kdy je nutné (citlivé), aby se lidé chovali přirozeným způsobem.

Pomocí metody rozhovoru získáváme informace o názorech, postojích, přáních, záměrech, způsobech chování člověka v určitých situacích, porozumění. Z tohoto důvodu můžeme rozhovor vnímat jako oblíbenou metodu pro výzkumníky z oblasti psychologie, sociologie, pedagogiky, ale i medicíny nebo politologie. Z toho vyplývá, že rozhovor vnímáme jako vhodnou metodu pro realizaci výzkumů sociální reality v humanitních vědách.

V průběhu realizace rozhovoru si musíme být vědomi, že tato metoda je jednou z nejinteraktivnějších. V málokteré jiné vstupuje výzkumník tolik aktivně do děje, jako právě

při realizaci rozhovorů. Tím, že výzkumník vstupuje do zkoumané situace tak chtě nechtě ovlivňuje množství informací, které mu respondent sdělí.

Dalším z možných problémů, které se mohou vyskytnout je používání různých významů používaných slov. Vzpomeňme ze sociologie na Bernsteinovu teorii sociální a jazykové determinace výchovy (teorii jazykových kodů), ve které jsou jasně vidět problémy v komunikaci u lidí z různého sociokulturního prostředí. Navíc jak uvádí Ferjenčík, jakákoli verbální výpověď nedokáže v úplnosti vyjádřit jedinečnost předmětu nebo skutečnosti. „To, co si myslíme nebo cítíme, není vždy možné adekvátně vyjádřit pomocí řeči.“ (Ferjenčík, 2010)

Ferjenčík dále uvádí pravidla pro přenos informací:

- **Řečené málokdy odpovídá zamýšlenému.**

Pravidlo: Dbejme na přesnou a jasnou volbu slov.

- **Přenos deformuje informaci.**

Pravidlo: Čím více je informace zprostředkována, tím méně je důvěryhodná. Pokud lze, získávejte informace z první ruky.

- **Slova a výpovědi mohou mít mnoho různých významů.**

Pravidlo: Nevěřme, že naše interpretace cizí výpovědi skutečně odpovídá tomu, co měl na mysli komunikující.

Obecně rozeznáváme dva typy rozhovorů (Ferjenčík, 2010):

A. Poznávací rozhovor, který vnímáme jako nástroj pro získávání informací. Hlavní tok komunikace vede od interviewovaného (sděluje informace) k interviewujícímu (stimuluje produkci informací). Příkladem pro tento typ je diagnostický rozhovor psychologů či lékařů, tzv. selektivní rozhovor při přijímání nových pracovníků, typické ústní zkoušení, rozhovor novinářů s vybranými osobnostmi. Poznávací rozhovor je asymetrickou výměnou informací – interviewující v něm mluví relativně málo.

B. Formativní rozhovor, jehož hlavní tok komunikace je obrácený. Vede od terapeuta (učitele, vypravěče), který pomocí informací formuje ke klientovi (žákovi, posluchači), který je informacemi formován. Příkladem pro formativní typ může být klasický způsob výuky, direktivní terapeutický rozhovor, poučování dítěte atd. I formativní rozhovor je asymetrický, ale opačně, než je tomu u poznávacího rozhovoru.

Příprava a organizace interview

A. Příprava interview je součástí samotné přípravy empirického šetření. V rámci ní si výzkumník musí stanovit, co je cílem výzkumu, jak vypadá realita, kterou chceme zkoumat a jakým postupem dojít k cíli. Znalost problematiky nám pomůže uvědomit si, zda má být rozhovor veden volně, nebo má mít předem stanovenou strukturu a nebo zda jen z části stanovenou strukturu. Dále je třeba si uvědomit, kdo je cílovou skupinou, respondentem pro rozhovor. Je třeba si zjistit co nejvíce informací o respondentovi, společenské situaci, ve které se nachází. Znalost těchto informací nám pomůže empatictěji vstoupit do samotného rozhovoru a citlivě jej vést.

B. Úvod rozhovoru by měl respondentovi citlivě, srozumitelně, bez známek pochybností pomoci vysvětlit cíl, smysl a poslání, obsah a možnou zpětnou vazbu šetření. Právě v této fázi je důležité navodit pozitivní partnerské klima, protože jenom za této podmínky je možné, aby respondent poskytl maximální množství informací. Pozor na necitlivý, násilný vstup do rozhovoru (intruze).

C. Obsah rozhovoru v sobě nese samotné jádro šetření, kdy jsou pokládány otázky, které zahrnují zkoumání tématu, které máme stanovené. Zde je znovu důležité

udržovat partnerský, přívětivý, situaci odpovídající vztah s respondentem. Je vhodné klást mu doplňující otázky, povzbuzovat jej v odpovědích.

D. **Závěr rozhovoru** v sobě nese poděkování respondentovi, ocenění jeho práce a zvýraznění jeho důležitosti pro šetření. Možnosti vyhodnocování rozhovoru nejsou záměrem této studijní opory. Jejich kvalifikovaný rozbor čtenář nalezne v dostupné literatuře zabývající se kvalitativním výzkumem.

Zaznamenávání rozhovoru je možné pomocí záznamových zařízení (diktafon, videokamera, mobilní telefon, blok a tužka a další). Tento typ záznamu má nevýhodu ve svém rušivém charakteru. Odvádí pozornost respondenta od plynulosti myšlenek. Druhou možností je dodatečný záznam odpovědí. Tato možnost však v sobě také nese nevýhodu, kterou je zkrácení zachycených myšlenek. Je na uvážení výzkumníka, kterou možnost zvolí tak, aby zajistil co možná největší objektivitu zkoumání.

Podle jednoho z nejvýznamnějších teoretiků metodologie společenských věd v českém prostředí Š. Švece je obsahová analýza dokumentů procedurou pro objektivní, systematický a kvantitativní popis zjevného obsahu komunikace. Dokumenty dělíme na dokumenty s oficiální a dokumenty osobní:

- a) Textové dokumenty převážně oficiální povahy, zejména:
 - Výzkumné a vývojové: např. výzkumné zprávy, dizertace, projekty, expertizy apod.: záznamy vzpomínkových rozhovorů,
 - Politické: např.: projekty rozvoje národní vzdělanosti, akční programy, politická prohlášení, výzvy apod.,
 - Legislativní: např. zákony, vyhlášky, nařízení: morální kodex učitelské profese, listina dětských práv,
 - Statistické: např.: statistické ročenky, výkazy školských aktivit
 - Administrativní: např. akreditační posudky, inspekční zprávy, zprávy z jednání, status školy, studijní řád apod.
 - Kurikulární (dokumenty programových projektů výuky): např. profil absolventa, učební osnovy, učebnice, výzdoba,
 - Evaluační: např. vysvědčení, testy schopností, systém hodnocení žáků, žákovské knížky, zdravotní záznamy o žácích.
- b) K dokumentům převážně osobní povahy patří:
 - Učitelovy heslovité zápisy struktury vysvětlovaného učiva na tabuli, hodnotící poznámky v klasifikačním zápisníku, paměti
 - Žákovské deníky, poznámky a „čmáranice“ v sešitě nebo slohové práce, výkresy, náčrty, žákovská korespondence apod. (Švec)

Pokud budeme chtít v dokumentové metodě kvantifikovat výsledky svého zkoumání, pak máme několik možností (srov. Švec):

- Zjišťování frekvence (četnosti) výskytu analytické kategorie (absolutní a relativní, procentuální počet, aritmetický průměr)
- Analýza kontingence, tj. zjišťování četnosti výskytu analytické jednotky (symbolu) ve spojení s jinou jednotkou, rozbor počtu opakování např. slovního spojení v jistých souvislostech.
- Zjišťování dichotomie výskytu nebo nevýskytu jevu
- Zjišťování intenzity, pořadových stupňů na škále
- Měření času, věnovanému dotyčnému problému v televizi, rozhlase, filmech apod.
- Kvantifikace podle systému kategorií se shodnými intervaly (vzdálenost školy od domova, věk osoby, doba trvání mediální komunikace).

V případě, kdy student ve své kvalifikační práci používá analýzu dokumentů, pak musí stejně jako u ostatních metod použít všechny požadavky na metodologicky korektní text. Častou chybou bývá práce se základním a výběrovým souborem – textem. Základním souborem jsou všechny texty – dokumenty, které se vztahují ke stanovenému problému nebo definované hypotéze. Základním (reprezentativním) souborem jsou všechny dokumenty ze základního souboru, které jsou vybrány s ohledem na ideu stanoveného zkoumání.

Kazuistika je metodologickým nástrojem, který je v sociálně pedagogických vědách hojně používán. Synonymem pro pojem kazuistika je případová studie.

Kazuistika je často označována za organizační formu pro použití dalších výzkumných metod – např. obsahová analýza dokumentů, pozorování, rozhovor a další.

Pro závěrečné práce je důležité si uvědomit, že samotná tvorba a prezentace kazuistiky je jenom část náročné práce s touto technikou. Další neméně důležitou částí této práce je stanovování si metodologických kritérií, na základě kterých je kazuistika/ky tvořena/ny (cíl zkoumání, výzkumný problém a otázky, zkoumaný soubor a další).

Termín je odvozen z latinského slova *casus*, které má širokou škálu významů: pád, klesnutí, úpadek, zkáza, škoda, pohroma, v některých frázích i v pozitivním významu případ, příležitost, událost; ablativ *casu* v latině ustrnul v příslovce s významem *náhodně*. Občas se v češtině vyskytuje chybná podoba slova *kauzistika* (přesmyk samohlásky u) ovlivněná kontaminací slovem *causa*, které v latině má významy příčina, důvod nebo podnět a v právu se používá k označení jednotlivých soudně řešených případů.

Kazuistika není metodou, která by se používala výhradně v sociálně pedagogických tématech. Už dříve byla používána především v oblasti medicínské, klinické psychologii, psychiatrii nebo právu.

V těchto oborech byla právě označována za případovou studii, která se snaží do hloubky popsat, analyzovat a predikovat konkrétní případ.

Při tvorbě kazuistiky se držíme zásady, že chceme popsat tři oblasti.

1. Anamnéza – v této části chceme zachytit vše, co můžeme zjistit z minulosti zkoumaného případu (např. rodinnou situaci, školní prospěch, kriminální kariéru, partnerské vztahy apod.)
2. Diagnóza – zde popisujeme stav současného řešení problému. V této části se snažíme zachytit aktuální situaci. Jakým způsobem problematiku řeší jednotliví aktéři (např. jak se chová rodina, jakou úlohu hraje škola, jaká je vzájemná komunikace těchto činitelů výchovy nebo jak do problematiky vstupují další aktéři – lékař, policista, ospod apod.).
3. Prognóza tvoří většinou závěr kazuistiky. V této části se pokoušíme vytvořit kvalifikovaný odhad předpokládaného vývoje případu, jakým způsobem se může případ vyvíjet za splnění předem stanovených podmínek.

Kontrolní otázky

1. Jakým způsobem se ve výzkumu konstruuje dotazník? Jaká jsou pravidla, na co nesmíme zapomenout.
2. Jaké rozlišujeme typy otázek (např. L otázky, dichotomické otázky, škálové otázky a další)?
3. Co znamená pojem sémantický diferenciál?
4. Jak probíhá standardizace dotazníků?
5. Z jakých částí se skládá kazuistika?
6. Jaké znáte druhy pozorování a čím se liší?

Literatura

- BĚLÍK, V. Tvorba odborné práce. Hradec Králové, Gaudeamus, 2009. 60s. ISBN 978-80-7041-503-0.
- FERJENČÍK, J. Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Praha: Portál, 2000.
- GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido 2000.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. 254 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Vydání 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. 132 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-553-5.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014. 108 s. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-420-0.
- CHRÁSKOVÁ, M., KRUŠINSKÝ, R. a MICHALÍK, J. *Metodologické aspekty tvorby závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 152 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3679-1.
- KAJANOVÁ, A., DVOŘÁČKOVÁ, O. a STRÁNSKÝ, P. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. 1. vydání. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017. 106 stran. ISBN 978-80-7394-639-5.
- LAŠEK, J., MANĚNOVÁ, M. *Základy statistického zpracování pedagogicko-psychologického výzkumu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009.
- LUŽNÝ, Dušan. *Metodologie společenských věd: studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 90 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3667-8.
- MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (eds.) *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.
- SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011.
- ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Grada, 2007.
- ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.

Pojmy k osvojení

- Formální úprava
- Bakalářská práce
- Rozhodnutí děkana
- PdF UHK
- ISO

Formální náležitosti jsou řešeny pomocí rozhodnutí děkana PdF 27/2017 a následujících dokumentů. Bližší podrobnosti jsou rozebrány na semináři a také jsou podrobně dostupné v příslušném rozhodnutí a navazujících vyhláškách.

Účel závěrečné práce a zásady jejího vypracování

- (1) Účelem závěrečné práce je ověřit vědomosti a dovednosti studenta získané v průběhu studia a schopnost tvůrčím způsobem jich využít při řešení úkolu stanoveného zadáním práce.
 - (2) Závěrečná práce musí být formulována jako zpracování odborného úkolu, tedy i mluvnicky a formálně správně s důrazem na věcnost a jednoznačnost sdělení. Text práce včetně příloh musí být před odevzdáním pečlivě přehlédnut a přepisy nebo chyby v tisku opraveny. Nedostatky tohoto druhu snižují úroveň, a tedy i klasifikaci jinak i obsahově dobré práce.
 - (3) Závěrečná práce může být po dohodě s vedoucím práce a vedoucím katedry / ředitelem ústavu napsána v cizím jazyce. Závěrečná práce uzavírající filologické studium je v cizím jazyce psána zpravidla. V tom případě obsahuje rozšířený abstrakt v českém jazyce.
 - (4) Vedoucí závěrečné práce, oponent i vedoucí katedry / ředitel ústavu jsou oprávněni přesvědčit se o tom, že student vypracoval závěrečnou práci samostatně. Student musí být schopen na vyzvání předložit koncepty, poznámky, zápisky a další dokumentaci.
-
- (1) Obsahové členění závěrečné práce a její formální úprava vychází z normy ČSN ISO 7144 Dokumentace – Formální úprava disertací a podobných dokumentů a ČSN 01 6910 Úprava dokumentů zpracovaných textovými procesory.
 - (2) **Tištěné exempláře závěrečných prací mají tyto závazné součásti:**
 - a. Přední deska (viz příloha A):
 - horní okraj – 1. řádek: název školy „Univerzita Hradec Králové“;
 - 2. řádek: „Pedagogická fakulta“;

vertikální střed stránky - označení „Bakalářská / Diplomová / Rigorózní / Disertační / Závěrečná práce“;

dolní okraj vlevo: rok odevzdání práce;

dolní okraj vpravo: jméno studenta.

Barva přebalu i potisku jsou dány zvyklostí.

b. Titulní strana (viz příloha B):

Název školy „Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra... / Ústav...“;

název závěrečné práce, případně podtitul práce a označení „bakalářská / diplomová / rigorózní / disertační / závěrečná práce“;

jméno autora včetně studijního programu / oboru;

jméno vedoucího (konzultanta) závěrečné práce (resp. školitele v případě disertační práce);

jméno oponenta závěrečné práce;

na dolním okraji vlevo je uvedeno místo;

na dolním okraji vpravo je uveden rok odevzdání práce.

Umístění údajů je obdobné přední desce.

- c. Zadání závěrečné práce musí být vytištěné z eVŠKP a svázáno v závěrečné práci. Dodržení zadání je nezbytnou podmínkou obhájení práce. Téma a zadání může být vedoucím práce přiměřeně modifikováno, zpravidla upřesněno, vždy však jen po dohodě se studentem. Zásadní změny tématu, popř. změny vedoucího práce je možno dosáhnout výhradně cestou zdůvodněné žádosti předložené děkanovi fakulty. Žádost musí obsahovat stanovisko původního vedoucího závěrečné práce, nového vedoucího závěrečné práce a vedoucího katedry / ředitele ústavu. Tato část není povinná pro rigorózní / disertační práce.
- d. Prohlášení studenta o samostatném zpracování závěrečné práce (viz příloha C), např.: „Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou / diplomovou / rigorózní / disertační / závěrečnou práci vypracoval(a) (pod vedením vedoucí(ho) práce samostatně a uvedl(a) jsem všechny použité prameny a literaturu.“ Následuje případný odkaz na grant, z něžž byl projekt financován. Vždy je uveden údaj o místě a datu prohlášení („V Hradci Králové dne ...“) a podpis autora závěrečné práce. Prohlášení je umístěno v dolní části stránky, autor je vlastnoručně podepíše modrou barvou.
- e. Anotace závěrečné práce a klíčová slova v českém jazyce (viz příloha D). Anotace začíná úplným bibliografickým údajem závěrečné práce podle normy (ČSN ISO 690). Dále obsahuje informativní, popř. informativně indikativní popis obsahu práce v rozsahu 10–20 řádků. Vodítkem pro zpracování je ČSN ISO 214 Dokumentace – Abstrakty pro publikace a dokumentaci. Doplněna je o jedno až pět klíčových slov v češtině.
- f. Anotace závěrečné práce a klíčová slova v cizím jazyce (viz příloha E) může být v jazyce anglickém, francouzském, německém a ruském. Anotace začíná úplným bibliografickým údajem závěrečné práce s překladem názvu práce do zvoleného cizího jazyka. Dále obsahuje informativní, popř. informativně indikativní popis obsahu práce v rozsahu 10–20 řádků a jedno až pět klíčových slov ve zvoleném cizím jazyce.
- g. Obsah závěrečné práce tvoří seznam všech číslovaných kapitol a podkapitol včetně eventuálních příloh či seznamů s odkazem na čísla stran. Nezahrnují se do něj dříve uvedené části (zadání, prohlášení, anotace).

- h. Seznam použitých zkratk, značek, termínů a jiného označení. Jde o abecedně řazené značky s vyjádřením jejich významu. Samostatně může být zařazen seznam odborných termínů.
- i. Text práce (doporučená struktura):
- úvod obsahující stručnou formulaci problému: zdůvodnění volby tématu, výchozí teorie/koncepce, základní termíny, cíl práce, způsob zpracování,
 - analýza současného stavu poznání zvoleného tématu,
 - výzkumné otázky / hypotézy,
 - zvolená metodologie,
 - popis výzkumného vzorku / cíle rešerše,
 - popis dosažených výsledků,
 - analýza výsledků a jejich hodnocení, srovnání s výsledky obdobných výzkumů, návrh diskuse a dalšího bádání,
 - diskuse, polemika,
 - důsledky zjištění,
 - závěry, teoretický / praktický přínos práce, zřejmá omezení práce, nevyřešené otázky, možnosti dalšího zkoumání,
 - seznam použité literatury (soupis citačních zdrojů),
 - seznam literatury související s tématem, seznam dalších pramenů,
 - přílohy.

Nezbytné přímé citace musí být zřetelně vyznačeny uvozovkami a odkazem na zdroj, navíc mohou být pro odlišení psány kurzívou. Parafráze musí být zřetelně odlišeny od autorského textu uvozovacími větami odkazujícími na zdroj; z formulací musí být zřejmé, kde parafráze přechází zpět ve vlastní text autora. V seznamu užitých literatury se uvádějí pouze položky citované a parafrázované v textové části. Kromě tohoto seznamu může práce obsahovat seznam tematicky související literatury, seznam pramenů apod. Bibliografické údaje musí odpovídat aktuální normě ČSN ISO 690 Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů. Nedodržení citačních pravidel (porušení autorských práv) je považováno za velmi závažný disciplinární přestupek, který bude řešen v rámci disciplinárního řízení.

Rozsah bakalářské práce činí zpravidla 30 a více stran textu bez příloh při velikosti písma 12 (pro Times New Roman), řádkování 1,5 a šíři okrajů 25–35 mm (tj. zprav. 54 tis. a více znaků včetně interpunkčních znamének a mezer). Rozsah diplomové práce činí zpravidla 50 a více stran textu bez příloh (tj. zprav. 90 tis. a více znaků včetně interpunkčních znamének a mezer). Rozsah závěrečné práce v celoživotním vzdělávání činí zpravidla 20 a více stran textu bez příloh při velikosti písma 12 (pro Times New Roman), řádkování 1,5 a šíři okrajů 25–35 mm (tj. zprav. 36 tis. a více znaků bez mezer). Rozsah rigorózní práce činí zpravidla 80 a více stran textu bez příloh (tj. zprav. 144 tis. a více znaků včetně interpunkčních znamének a mezer). Rozsah disertační práce činí zpravidla 100 a více stran textu bez příloh (tj. zprav. 180 tis. a více znaků včetně interpunkčních znamének a mezer). Pokud je součástí závěrečné práce umělecký výkon, může být minimální rozsah práce přiměřeně redukován. Rozsah možné redukce stanoví vedoucí práce, popř. s konečnou platností rozhodne garant oboru.

Uspořádání práce je upraveno normou ČSN 01 6910 Úprava dokumentů zpracovaných textovými procesory, ČSN ISO 2145 Dokumentace – Číslování oddílů a pododdílů psaných dokumentů apod.

Není vyloučen oboustranný tisk hlavní textové části práce.

- j. Přílohy. Samostatné součásti práce označené písmeny abecedy (např. Příloha A), které nemohly být zařazeny do textu, zejména rozsáhlejší obrázky, tabulky, doplňkové texty apod. Přílohy jsou uvedeny v obsahu. Jsou-li stránkovány, mají stránkování samostatné. Přílohou mohou být i nosiče informací apod.
 - k. Zadní deska.
- (3) Závěrečná práce, která nebude po formální stránce odpovídat těmto zásadám, nebude přijata. V případě, že student nesouhlasí s nepřijetím práce referentkou/referentem, tak konečné rozhodnutí učiní vedoucí katedry / ředitel ústavu.
- (4) Digitální exemplář závěrečné práce, jehož obsah je totožný s exemplářem tištěným, je odevzdán prostřednictvím webového rozhraní eVŠKP. Přístup do tohoto rozhraní se uzavírá v termínech ukončení odevzdávání závěrečných prací, stanovených vedoucím katedry / ředitelem ústavu. Požadavky na formát digitálního exempláře závěrečné práce stanoví Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK v platném znění (aktuálně rektorský výnos č. 13/2017).

Povolené datové formáty digitálních exemplářů prací:

- a. **Základní podoba.** Digitální exemplář práce má zásadně podobu jednoho souboru, do kterého je vložen jak vlastní text práce, tak její písemné i obrazové přílohy. Soubor může mít jeden z těchto formátů: *.pdf; *.docx; *.odt; *.doc; *.rtf. Maximální velikost jednoho souboru je 20 MB.
- b. **Nadstandardní grafické přílohy.** Použije-li autor ve své práci fotografie, skeny písemných předloh či jiné obdobné grafické prvky, které z důvodu opodstatněné potřeby zachování vysokého datového objemu příloh nelze vložit do shora uvedeného souboru, jsou tyto přílohy nahrány do rozhraní eVŠKP jako samostatné soubory formátu *.tif nebo *.tiff s povolením komprese, *.jpg nebo *.jpeg s povolením komprese. Maximální velikost jednoho souboru je 20 MB.
- c. **Videosnímky.** Použije-li autor ve své práci videosnímky, jsou uloženy každý v samostatném souboru formátu *.avi, *.mpg, nebo *.wmv, MPEG2 (DVD 720x576, PAL), bitrate 5–7,5 MBit/s. Maximální velikost jednoho souboru je 20 MB.
- d. **Audiosnímky.** Použije-li autor ve své práci audiosnímky, jsou uloženy každý v samostatném souboru formátu *.mp3, bitrate 128 kbps. Maximální velikost jednoho souboru je 20 MB.
- e. Ostatní případy. Výjimečné použití jiného formátu musí být povoleno vedoucím práce a Archivem UHK. V takovém případě se po udělení těchto povolení práce odevzdává opět prostřednictvím rozhraní eVŠKP. Práce odevzdané v jiném než povoleném formátu nebudou připuštěny k obhajobě.

Kontrolní otázky

1. Kde naleznete Rozhodnutí děkana 27/2017?
2. Popište formální náležitosti, které se týkají grafické úpravy práce? – velikost písma, typ, řádkování, počet strana znaků apod.

Literatura

- BYČKOVSKÝ, Petr. *Základy měření výsledků výuky: určeno pro posl. doplňkového pedagog. studia*. 1. vyd. Praha: ČVUT, 1982. 149 s.
- CHRÁSKA, MIROSLAV. *Didaktické testy: příručka pro učitele a studenty učitelství*. Brno: Paido, 1999. 91 s. ISBN 80-85931-68-0.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Didaktické testy v práci učitele*. Olomouc: Kraj. pedagog. ústav, 1988. 83 s. Edice na pomoc pedagog. pracovníkům Severomor. kraje při realizaci dalšího rozvoje čes. výchovně vzdělávací soustavy; Sv. 34.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.
- JERÁBEK, Ondřej a BÍLEK, Martin. *Teorie a praxe tvorby didaktických testů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 91 s. ISBN 978-80-244-2494-1.
- KOHOUTEK, Rudolf. *Aplikace psychometrických technik*. Brno: Institut mezioborových studií, 2007. 148 s.
- KONÍČEK, Libor et al. *Evaluace výsledků vzdělávání*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007. 47 s. ISBN 978-80-7368-292-7.
- SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7.
- SEDLÁČKOVÁ, Jarmila. *Diagnostické metody ve vyučování matematice: Určeno pro posl. učitelského stud. s matematikou PŘF UP*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1993. 87 s. ISBN 80-7067-261-7.
- SPÁČILOVÁ, Hana. *Pedagogická diagnostika v primární škole*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 119 s. Skripta. ISBN 978-80-244-2264-0.

11 Legislativní normy vztahující se k formální úpravě závěrečné práce

Pojmy k osvojení

- Rozhodnutí děkana
- ISO
- ČSN
- Dokumenty
- Literatura

Příloha G: Seznam relevantních norem

ČSN ISO 7144	Dokumentace – Formální úprava disertací a podobných dokumentů
ČSN ISO 214	Dokumentace – Abstrakty pro publikace a dokumentaci
ČSN ISO 690	Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů
(Další informace: http://knihovna.vsb.cz/kurzy/citace/index.html)	
ČSN 01 6910	Úprava dokumentů zpracovaných textovými procesory
ČSN 01 0166	Nakladatelská (vydavatelská) úprava knih a některých dalších druhů neperiodických publikací
ČSN ISO 2145	Dokumentace – Číslování oddílů a pododdílů psaných dokumentů
ČSN 01 3180	Technické výkresy. Kreslení diagramů
ČSN ISO 1000 (01 1300)	Jednotky SI a doporučení pro užívání jejich násobků a pro užívání některých dalších jednotek
ČSN ISO 4 dokumentů	Informace a dokumentace – Pravidla zkracování slov z názvů a názvů
ČSN ISO 9	Informace a dokumentace – Transliterace cyrilice do latinky – slovanské a neslovanské jazyky
ISO 233	Documentation – Transliteration of Arabic characters into Latin characters
ISO 259	Documentation – Transliteration of Hebrew characters into Latin characters
ISO 843	Informace a dokumentace – Konverze řeckých znaků do latinky
ČSN ISO 832 zkracování	Informace a dokumentace – Bibliografický popis a citace – Pravidla bibliografických termínů
ČSN ISO 2108	Informace a dokumentace – Mezinárodní standardní číslování knihy (ISBN)
ISO 3297	Informace a dokumentace – Mezinárodní standardní sériové číslo (ISSN)
doplňkové normy pro tvůrčí obory	
ČSN ISO 15707	Informace a dokumentace – Mezinárodní standardní kód hudebního díla (ISWC)
ČSN ISO 3901	Informace a dokumentace – Mezinárodní standardní kód nahrávky (ISRC)
ČSN ISO 15706	Informace a dokumentace – Mezinárodní standardní číslo audiovizuálního dokumentu (ISAN)

rozsah díla

vyhláška č. 77/1993 Sb. §24

normostrana:

1 NS = 1 800 znaků (všechny běžné alfanumerické znaky včetně interpunkčních znamének a mezer)

autorský arch: měrná jednotka, kterou je poměřován rozsah literárních či výtvarných děl

1 AA = 20 NS = 36 000 znaků, výjimku tvoří poezie, kde jeden 1 AA = 620 veršů

1 AA = 2 300 cm² obrazové plochy

soubor norem ČSN EN ISO 80000 Veličiny a jednotky

ČSN ISO 80000-1	Veličiny a jednotky – Část 1: Obecně
ČSN ISO 80000-2	Veličiny a jednotky – Část 2: Matematické znaky a značky užívané v přírodních vědách a technice
ČSN EN ISO 80000-3	Veličiny a jednotky – Část 3: Prostor a čas
ČSN EN ISO 80000-4	Veličiny a jednotky – Část 4: Mechanika
ČSN EN ISO 80000-5	Veličiny a jednotky – Část 5: Termodynamika
ČSN EN 80000-6	Veličiny a jednotky – Část 6: Elektromagnetismus
ČSN ISO 80000-7	Veličiny a jednotky – Část 7: Světlo
ČSN EN ISO 80000-8	Veličiny a jednotky – Část 8: Akustika
ČSN EN ISO 80000-9	Veličiny a jednotky – Část 9: Fyzikální chemie a molekulová fyzika
ČSN EN ISO 80000-10	Veličiny a jednotky – Část 10: Atomová a jaderná fyzika
ČSN EN ISO 80000-11	Veličiny a jednotky – Část 11: Podobnostní čísla
ČSN EN ISO 80000-12	Veličiny a jednotky – Část 12: Fyzika pevných látek
ČSN EN 80000-13	Veličiny a jednotky – Část 13: Informatika
ČSN EN 80000-14	Veličiny a jednotky – Část 14: Biotelemetrie související s lidskou fyziologií

výzkum a statistika

ČSN 01 0220	Aplikovaná statistika. Rovnoměrně rozdělená náhodná čísla
ČSN 01 0222	Aplikovaná statistika. Testy odlehlosti výsledků pozorování
ČSN 01 0223	Aplikovaná statistika. Pravidla stanovení odhadů a konfidenčních mezí pro parametry normálního a logaritmicke-normálního rozdělení.
ČSN 01 0224	Aplikovaná statistika. Pravidla stanovení odhadů a konfidenčních mezí pro parametry Weibullova rozdělení
ČSN 01 0225	Aplikovaná statistika. Testy shody empirického rozdělení s teoretickým
ČSN 01 0228	Aplikovaná statistika. Pravidla stanovení odhadů a konfidenčních mezí pro parametry binomického a záporného binomického rozdělení
ČSN 01 0229	Aplikovaná statistika. Pravidla stanovení odhadů a konfidenčních mezí pro parametr Poissonova rozdělení
ČSN 01 0230	Aplikovaná statistika. Analýza rozptylu
ČSN ISO 2602	Statistická interpretace výsledků zkoušek. Odhad průměru. Konfidenční interval
ČSN ISO 2854	Statistická interpretace údajů. Odhady a testy středních hodnot a rozptylů
ČSN ISO 3301	Statistická interpretace údajů. Porovnání dvou průměrů v případě párových pozorování
ČSN ISO 3494	Statistická interpretace údajů. Síla testů středních hodnot a rozptylů

ČSN ISO 3534-1	Statistika – Slovník a značky – Část 1: Obecné statistické termíny a termíny
	používané v pravděpodobnosti
ČSN ISO 3534-2	Statistika – Slovník a značky – Část 2: Aplikovaná statistika
ČSN ISO 5725-1	Přesnost (správnost a shodnost) metod a výsledků měření – Část 1: Obecné zásady a definice
ČSN ISO 5725-2	Přesnost (správnost a shodnost) metod a výsledků měření – Část 2: Základní metoda pro stanovení opakovatelnosti a reprodukovatelnosti
	normalizované
	metody měření
ČSN ISO 5479	Statistická interpretace údajů – Testy odchýlení od normálního rozdělení
ČSN ISO 11453	Statistická interpretace údajů – Testy a konfidenční intervaly pro podíly
ČSN ISO 16269-4	Statistická interpretace dat – Část 4: Detekce a ošetření odlehlých hodnot
ČSN ISO 16269-7	Statistická interpretace údajů – Část 7: Medián – Odhad a konfidenční intervaly
ČSN ISO 16269-8	Statistická interpretace dat – Část 8: Stanovení předpovědních intervalů
ČSN ISO 21748	Návod pro použití odhadů opakovatelnosti, reprodukovatelnosti a pravdivosti při odhadování nejistoty měření

Kontrolní otázky

1. Vyberte ty dokumenty, které se bezprostředně týkají grafické úpravy práce?
2. Která z norem vymezuje problematiku citování a kde ji nalezneme?
3. Kde naleznete Rozhodnutí děkana 27/2017?

Literatura

- BAHBOUH, Radvan, ROZEHNALOVÁ, Eva a SAILEROVÁ, Veronika. *Nové pohledy psychodiagnostiky*. 1. vyd. Praha: Qed Group, 2012. 175 s. ISBN 978-80-905313-0-7.
- BĚLÍK, V. *Tvorba odborné práce*. Hradec Králové, Gaudeamus, 2009. 60s. ISBN 978-80-7041-503-0.
- FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál, 2000.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido 2000.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. 254 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Vydání 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. 132 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-553-5.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014. 108 s. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-420-0.
- CHRÁSKOVÁ, M., KRUŠINSKÝ, R. a MICHALÍK, J. *Metodologické aspekty tvorby závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 152 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3679-1.

- KAJANOVÁ, A., DVOŘÁČKOVÁ, O. a STRÁNSKÝ, P. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. 1. vydání. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017. 106 stran. ISBN 978-80-7394-639-5.
- LAŠEK, J., MANĚNOVÁ, M. *Základy statistického zpracování pedagogicko-psychologického výzkumu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009.
- LUŽNÝ, Dušan. *Metodologie společenských věd: studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 90 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3667-8.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (eds.) *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.
- SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011.
- ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Grada, 2007.
- ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.

Pojmy k osvojení

- Norma
- Validace
- Systém
- EVŠKP
- Odevzdání BP

Obecné podmínky stanovuje rozhodnutí děkana č. 27/2017, které vymezuje působnost systému EVŠKP, jednotlivé kroky vedoucího katedry, studenta, vedoucího práce i oponenta. Elektronický systém je intuitivní a studentovi i vyučujícímu po jednotlivých krocích ukazuje, jakým způsobem jít.

Odevzdání závěrečné práce

- (1) Termíny odevzdání závěrečných prací stanoví vedoucí katedry / ředitel ústavu se zřetelem k termínům obhajob; zveřejní je včas a způsobem shodným se zveřejněním termínů obhajob. Časové omezení zanes do webového rozhraní eVŠKP.
- (2) Závěrečné práce se odevzdávají vtištěné i digitální podobě. Není-li uvedeno jinak, odevzdává autor digitální exemplář své závěrečné práce ve stanoveném termínu

prostřednictvím webového rozhraní eVŠKP (elektronické odevzdávání vysokoškolských kvalifikačních prací), které je dostupné v síti Internet (<https://ris.uhk.cz/eVSKP/>).

- (3) Bakalářská / diplomová práce se odevzdává a obhazuje na katedře/ústavu, kde bylo téma vypsáno a odevzdává se ve dvou výtiscích svázaných způsobem vylučujícím manipulaci s obsahem práce (závěrečná práce v celoživotním vzdělávání v jednom výtisku) a v jednom digitálním exempláři shodného obsahu. Po obhajobě práce jsou studentovi tištěné exempláře vráceny, digitální exemplář zůstává ve škole.
- (4) Rigorózní / disertační práce se odevzdává a obhazuje na katedře/ústavu, kde bylo téma vypsáno a odevzdává se ve třech výtiscích svázaných způsobem vylučujícím manipulaci s obsahem práce a v jednom digitálním exempláři. Dva výtisky práce jsou po obhajobě studentovi vráceny, jeden výtisk a digitální exemplář jsou archivovány. S disertační prací odevzdává student teze této práce v počtu 3 výtisků a jednom digitálním exempláři uloženém prostřednictvím webového rozhraní eVŠKP jako příloha závěrečné práce, označená názvem Teze. Obsah a tištěnou formu tezí stanovuje čl. 47 Studijního a zkušebního řádu UHK.
- (5) Povinností příslušného pracoviště fakulty, kde byla práce odevzdána, je provést kontrolu shodnosti písemných exemplářů práce s elektronickým exemplářem. Autor práce nese přímou odpovědnost za to, že digitální exemplář jeho práce je obsahově shodný s exempláři tištěnými. Autor práce dále nese přímou zodpovědnost za to, že digitální data jeho práce nejsou v okamžiku odevzdání práce k obhajobě poškozena. Tuto skutečnost katedra při přijímání práce ověří. V případě, že jsou tato data poškozena nebo je digitální exemplář práce z jiného důvodu nečitelný, nebude dílo školou k obhajobě přijato, a to ani v písemné podobě. Po provedení kontroly a zajištění shody je práce v systému eVŠKP označena jako validní pro obhajobu. Pracoviště, na němž probíhá obhajoba závěrečné práce, může požadovat písemné prohlášení studenta o tom, že digitální exemplář plně odpovídá příslušnému univerzitnímu předpisu¹ (návrh prohlášení je v příloze F tohoto rozhodnutí). Podmínkou validace je udělení zápočtu z předmětu Bakalářská práce 2 / Diplomová práce 2. K validaci student doloží potvrzení vedoucího práce o udělení zápočtu z předmětu Bakalářská práce 2/ Diplomová práce 2 a jeho souhlas s validací (návrh potvrzení o udělení zápočtu a souhlas s validací vedoucího práce je v příloze H tohoto rozhodnutí). Po validaci je závěrečná práce automaticky odeslána do antiplagiátorského systému užívaného UHK. Výsledek této kontroly je k dispozici vedoucímu, oponentovi práce a autorovi práce v systému eVŠKP.

Odevzdání formálně vyhovující závěrečné práce je zaevidováno v rozhraní. Student současně obdrží potvrzení o odevzdání závěrečné práce.

Kontrolní otázky

1. Vyzkoušejte si, jak funguje systém EVŠKP a na seminář přijďte s konkrétními dotazy, co Vám není jasné.
2. Jak přes systém odevzdáváme BP?
3. Jaký dokument musíte dle Rozhodnutí vedoucího katedry předat na sekretariát v souvislosti s odevzdáním BP k validaci?

Literatura

- BĚLÍK, V. Tvorba odborné práce. Hradec Králové, Gaudeamus, 2009. 60s. ISBN 978-80-7041-503-0.
- FERJENČÍK, J. Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Praha: Portál, 2000.
- GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido 2000.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. 254 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Vydání 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. 132 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-553-5.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014. 108 s. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-420-0.
- CHRÁSKOVÁ, M., KRUŠINSKÝ, R. a MICHALÍK, J. *Metodologické aspekty tvorby závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 152 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3679-1.
- KAJANOVÁ, A., DVOŘÁČKOVÁ, O. a STRÁNSKÝ, P. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. 1. vydání. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017. 106 stran. ISBN 978-80-7394-639-5.
- LAŠEK, J., MANĚNOVÁ, M. *Základy statistického zpracování pedagogicko-psychologického výzkumu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009.
- LUŽNÝ, Dušan. *Metodologie společenských věd: studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 90 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3667-8.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (eds.) *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.
- SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011.
- ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Grada, 2007.
- ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.

Pojmy k osvojení

- Prezentace
- Bakalářská práce
- Obhajoba
- Power point
- literatura

V rámci předmětu „Seminář k bakalářské práci“ provádíme i diskusi nad možnostmi prezentování bakalářské práce u obhajoby, jako nedílnou součást SZK.

Vždy je potřeba domluvit se na sekretariátu KSPSoc, aby byla připravená audiovizuální technika, která je pro danou prezentaci potřebná a vhodná. Zároveň student musí mít prezentaci alespoň na dvou snadno spustitelných médiích, aby nenarušoval plynulost SZK.

Při vytváření prezentace k obhajobě závěrečné práce lze doporučit držet se několika základních pravidel. Prvním je počet slajdů. K obhajobě se hodí zhruba 8 až 12 slajdů (1 slajd na jednu minutu obhajoby). Více už není vhodné. Počítá se s tím, že student představí teoretická východiska práce, metodologii a základní východiska zkoumání, jevy, které zkoumal a výsledky zkoumání, ke kterým došel. Počítá se s tím, že samotná prezentace bude na maximálně 10 minut, aby bylo dostatek času pro diskusi, otázky vedoucího práce a oponenta, komentáře a dotazy předsedy SZK komise a dalších členů komise.

Po stránce technické je třeba přemýšlet nad barevností prezentace, je možno využít univerzální fakultní prezentaci. Pokud je to vhodné, tak může být prezentace doplněna fotografiemi a dalšími obrázky, grafy a tabulkami – vše se však musí týkat tématu a obsahu práce, zpracování zkoumání a podobně. Určitě není vhodné využití emotikonů, obrázků stažených z internetu, vtipů či jiných výrazů, které nesouvisí s tématem a mohly by snižovat kvalitu předkládané prezentace v očích posluchačů.

Jako písmo se do prezentací používá bezpatkové písmo (Arial aj.), protože je lépe čitelné. Svou roli hraje i velikost písma. Pro nadpisy kolem 32 a více a pro souvislý text kolem 20. Pokud potřebujete na slajd umístit více textu, než byste písmo zmenšili, raději jej rozdělte na dva slajdy. Obecně se doporučuje prezentaci netvořit jako souvislý text, ale jako sérii bodů (odrážky), u nichž se pak při obhajobě rozpovídáte. Nepůsobí dobře, když jste celou obhajobu otočení zády k posluchačům a čtete text z prezentace nebo počítače.

Vhodným doplňkem prezentace jsou obrázky, grafy nebo tabulky. Klidně může být na slajdu jen graf nebo tabulka, kterou v rámci obhajoby komentujete a vysvětlujete jejich obsah a význam. Pokud můžete text nahradit grafem nebo tabulkou, udělejte to. Pozor si pak dejte na animace. Na jednu stranu animace působí poutavě, na druhou stranu záleží, s jakou variantou power pointu pracujete Vy, a jaká je v počítači, který bude v učebně, kde bude obhajoba probíhat. Ne vždy jsou kompatibilní - vyzkoušejte si to.

Varianta s využitím elektronické prezentace samozřejmě není povinná, je zde také možnost prezentovat bakalářskou práci před komisí – pomocí slov a odpovědí na otázky (student může mít připravenou prezentaci na papírech před sebou a nebo využít papírů k vytištěným grafům a ukázkám.

Nezapomínejte také na tzv. výraz osobního projevu – který zahrnuje mimo jiné vhodné oblečení, účes, umění pozdravit, představit se, nemluvit příliš potichu a naopak nekřičet, mít kultivovaný a připravený projev. Pozor také na mimiku, haptiku, proxemiku a posturologii.

Úkoly pro studenty:

1. Které programy je možné využít pro přípravu elektronické prezentace?
2. Kde nalezneme ke stažení „fakultní“ šablonu pro prezentaci?
3. Které všechny atributy nese tzv. výraz osobního projevu?
4. Co je to mimika, haptika, proxemika a posturologie?
5. Jak se připravit na obhajobu po stránce vhodné mluvy a vystupování?

Literatura

- BĚLÍK, V. Tvorba odborné práce. Hradec Králové, Gaudeamus, 2009. 60s. ISBN 978-80-7041-503-0.
- FERJENČÍK, J. Úvod do metodologie psychologického výzkumu. Praha: Portál, 2000.
- GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido 2000.
- HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. 254 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Vydání 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. 132 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-553-5.
- CHRÁSKA, M. a KOČVAROVÁ, I. *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2014. 108 s. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-420-0.
- CHRÁSKOVÁ, M., KRUŠINSKÝ, R. a MICHALÍK, J. *Metodologické aspekty tvorby závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 152 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3679-1.
- KAJANOVÁ, A., DVOŘÁČKOVÁ, O. a STRÁNSKÝ, P. *Metodologie výzkumu v oblasti sociálních věd*. 1. vydání. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2017. 106 stran. ISBN 978-80-7394-639-5.
- LAŠEK, J., MANĚNOVÁ, M. *Základy statistického zpracování pedagogicko-psychologického výzkumu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009.
- LUŽNÝ, Dušan. *Metodologie společenských věd: studijní text pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 90 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3667-8.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, Š., ŠVEC, V. (eds.) *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.
- SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Grada, 2007.

ŠVEC, Štefan a kol. *Metodologie věd o výchově: kvantitativně-scientické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. České rozš. vyd. Brno: Paido, 2009. 302 s. ISBN 978-80-7315-192-8.